

BALANSSI

1/2014

Taloudellinen raportointi

Tietojen laatu ja merkittävyys
puhuttavat

18, 50

Tilintarkastuksen haasteita

22, 30, 44

Matti Kalervo ja Jukka Erlund:

Keskosta alan
globaali edelläkävijä
vastuullisuudessa

Tutustu
uudistettuun
Fokus-
palveluun!

Guruja riittää, me valitsemme puolestasi parhaat.

Kun Suomessa laaditaan verotukseen liittyvää lainsäädäntöä, asiantuntijaksi kutsutaan professori Heikki Niskakangas. Hänen asiantuntemuksensa saat käyttöösi uudistetussa Fokus-palvelussa.

Keskity oleelliseen. Käytä vain parhaita asiantuntijoita.
Sanoma Pro Verotusfokus.

sanoma pro

Saat viikoksi ilmaiset koekäyttö-
tunnukset: sanomapro.fi/fokus
Kysy lisää myynti@sanomapro.fi,
p. 020 391 000 (mpm/pvm)

BALANSSI

Raportointi & hyvä hallinto

1/2014

HAASTattelut

- 8 **JUKKA ERLUND JA MATTI KALERVO**
Kesko vastaa asiakkaan puolesta
- 36 **HANNU KANANEN**
Sisäinen tarkastus tuo varmuutta
tietoturvaohjaukseen

HALLITUKSESSA NYT

- 12 **MERJA RAUNIO:**
Veroparatiisikeskustelussa
selvemmille vesille

TILINPÄÄTÖS

- 18 **RIITTA PELKONEN, KATI PAJUNEN:**
IFRS-liitetietojen määrä ja laatu
– onko kehittämistarpeita?
- 50 **MAJ-LIS STEINER:** Integroitu
raportointi – uusia
mahdollisuuksia yritysten
raportoinnin kehittämiseen

TILINTARKASTUS

- 22 **JARI ETELÄMAA:** Asunto-
osakeyhtiöiden tilintarkastuksen
erityistilanteita
- 30 **TIMO VIRKILÄ:** Mukautettu
kertomus haaste kokeneellekin
tilintarkastajalle
- 44 **KARI LYDMAN:**
Olennaisuuskäsitteiden kasvava
kirjo suurentaa odotuskuilua

SISÄINEN TARKASTUS

- 40 **NIINA RATSULA:** Millainen on
tulevaisuuden sisäinen tarkastaja?

VEROTUS

- 54 **EIJA TANNILA, HEIDI JÄÄSKELÄINEN:**
Yhteenliittymien perustaminen
kustannusjakoperiaatteella

AJANKOHTAISTA

- 16 Järjestöfuusiolle HTM-
tilintarkastajien laaja kannatus

**Matti Kalervo ja
Jukka Erlund**
kehittävät Keskon
vastuullisuutta ja
vastuuraportointia
edelläkävijän otteella
8

- 26 Hakemus
tilintarkastajatutkintoihin
aprillipäivään mennessä

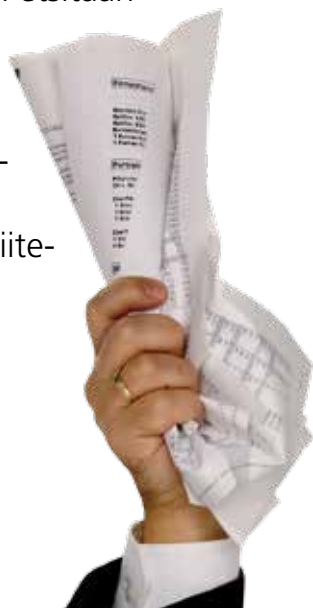
VAKIOPALSTAT

- 7 **PÄÄKIRJOITUS:** Kuntavalvonnassa
sisäisen tarkastuksen kokoinen
aukko
- 17 **OLAVI ALA-NISSILÄ:** Velka on aina riski
- 29 **VEROTUKSEN VIISARIT**
PAULI K. MATTILA:
Menokehysriiheltä odotetaan
jämakkyyttä

- 34 **UUTISET**

- 48 **PYKÄLÄPILOTTI**

Lääkkeitä tiedon laadun
parantamiseen etsitään
IFRS-liitetie-
toraportoin-
nin kehittämi-
sestä ja uudes-
ta integroidun
raportoinnin viite-
kehuksesta.
18, 50

Suomalaisapua arktikselle?

Kukapa toivoisi arktikselle uusia ympäristökatastrofeja, kun jäävuoret jo katoavat sulamisvetenä mereen. Jääkarhut herkkine elinympäristöineen ovat kuitenkin entistä alttiimpia ympäristöriskeille kiinnostuksen kasvaessa alueen luonnonvarojen hyödyntämistä ja avautuvia pohjoisten merireittejä kohtaan. Selvityksen alla on, saisiko laivasuunnittelun ja jääolosuhteissa vaadittavan mekaanisen öljyntorjunnan suomalaisesta huippuosaamisesta rakennettua vientikelpoisen paketin arktiksen vesialueen ympäristövahinkojen torjuntaan ja turvallisen toiminnan mahdollistavien uudenlaisten palveluiden luomiseksi.

www.tem.fi/yritykset/tiedotteet_yritykset789508_m=113173

TILINTARKASTAJIEN TUTKINTOVALMENNUS KHT- TAI HTM-TUTKINTOON

Valmennus on kehitetty KHT-Median, suurimpien KHT-yhteisöjen ja HTM-tilintarkastajat ry:n yhteistyönä. Se koostuu useammasta koulutuspäivästä, joista voit valita koko paketin tai haluamasi yksittäiset moduulit.

Valmennuksessa on KHT- ja HTM-tutkintoihin tähtääville osallistujille yhteisiä ja erillisiä koulutuspäiviä. Joissakin yhteisissä päivissä on eri tutkintojen näkökulmia huomioivia striimejä. Koulutukseen sisältyy myös työskentelyä verkko-oppimisympäristössä, mm. ennakkotehtäviä.

		KHT-valmennus	HTM-valmennus
IFRS-perusteet	Johdanto IFRS-standardien perusteisiin		13.3.2014
Moduuli 1	Tilintarkastajatutkintoon valmentautuminen, hyvä tilintarkastustapa ja tilintarkastusalan standardit	5.5. tai 12.5.2014	5.5.2014
Moduuli 2	IFRS-standardien ajankohtaisia ja keskeisiä kysymyksiä	19.-20.5. tai 26.-27.5.2014	19.5.2014
Moduuli 3	IFRS-konsernitilinpäätöksen erityiskysymyksiä	10.6. tai 11.6.2014	
Harjoitustentti	Valmentautuminen tutkinnon vastaustekniikkaan ja tutkinnossa käytettävissä olevaan aikatauluun	12.6. tai 4.8.2014	4.8.2014
Moduuli 4	Osakeyhtiölain erityiskysymyksiä	11.8. tai 13.8.2014	11.8.2014
Moduuli 5	Mukautetut tilintarkastuskertomukset ja muita keskeisiä tutkintoaiheita	12.8. tai 14.8.2014	12.8.2014
Moduuli 6	Säätiöt ja yhdistykset sekä asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöt		2.6.2014
Moduuli 7	FAS-konsernitilinpäätöksen laadinta		3.6.2014

Hinnat: 1 päivä 250 € + alv. • Harjoitustenttipäivä 150 € + alv.
Kun otat vähintään kuusi kokonaista koulutuspäivää, saat pakettialennuksen 14 %.
Hinnat sisältävät koulutuspäivien tarjoilut ja oikeudet verkko-oppimisympäristöön.

Lue lisää: khtmedia.fi/koulutus

LISÄTIEDOT:

Maarit Mänttari, koulutuspäällikkö, GSM 0400 975 480
Birgitta Hirvonen, tilintarkastusasiantuntija, puh. 09 7552 2024

ILMOITTAUTUMISET:

koulutus@kht.fi
puh. 09 7552 2030

Verolainsäädäntöön kohdistuu jatkuvasti muutospaineita, jotka johtuvat mm. talouden toimintaympäristön muutoksista, EU:n vaikutuksesta ja kansainvälisestä verokilpailusta.

Elinkeinoverotus on tarkoitettu uudistaa kilpailukyvyyn ja veropohjan turvaamiseksi. Uudistuksia on selvitetty elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmässä, joka antoi muistionsa kesällä 2013. Työryhmän selvityksessä kartoitettiin mm. konserniverojärjestelmän uudistaminen, tappiontasausjärjestelmän laajentaminen ja tulolähdejaon poistaminen osakeyhtiöiltä.

Verolainsäädännön ja verotuskäytännön muutosten ja tulkintojen päivittäminen ja ajan tasalla pysyminen edellyttää verotusasioiden jatkuvaa seuranta. *Verotus-lehti*, joka on ilmestynyt vuodesta 1950 alkaen, on tässä suhteessa luotettava ja aikaansa seuraava tietolähde. *Verotus-lehti* veroalan ammattijulkaisuna on yrityksen verotusasioita hoitavalle sekä verotusta seuraavalle henkilölle erinomainen tietolähde.

Lehdessä kirjoittajina ovat verotuksen parhaat asiantuntijat, jotka selvittävät mm. yritysverotuksen, arvonlisäverotuksen, henkilöverotuksen, perintö- ja lahjaverotuksen ja varainsiirtoverotuksen muutoksia ja tulkintoja.

Lehdessä julkaistaan säännöllisesti IFRS-palstaa, kansainvälisten veroasioiden palstaa, EU-uutisia ja kommentoidaan KHO:n veroratkaisuja. Lehden sisältö on objektiivista asiantietoa.

Verotus 1/2014

Suomen verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu

Verolainsäädännön ja verotuskäytännön tuntemusta edistävä aikakausjulkaisu

Vuosikertaan kuuluu viisi numeroa

Tilaushinta vuodeksi 2014 on 97 euroa

Julkaisijat:

Verovirkailijain Liitto r.y.

Suomen Veromiehet r.y.

Suomen Verotarkastajat SVT r.y.

Etelä-Suomen Veroammattilaiset ProVero ry.

Lehteä julkaisevat verotusalan yhdistykset

2014

Aikakausjulkaisu Verotus PL 223 00101 Helsinki
sähköp. webmaster@verotus-lehti.fi; www.verotus-lehti.fi

Tilaukortti

Tilaan *Verotus-lehden*

kestotilauksena alkaen vuodesta 2014

vuodeksi 2014

Kestotilaus jatkuu ilman uudistusta, kunnes tilaaja irtisanoo tilauksensa. Tilaus laskutetaan vuosittain helmikuussa kulloinkin voimassa olevin hinnoin. Tilaushinta vuonna 2014 on 97 euroa (sis. alv 10 %).

Tilaajan nimi _____

Lähiosoite _____

Postinumero ja -toimipaikka _____

Aikaisempia vuosikertoja on myös saatavissa. Tilaan

vsk 2013 97 € vsk 2012 89 € vsk 2011 80 €

vsk 2010 75 € vsk 2009 70 € vsk 2008 70 €

Verotus maksaa postimaksun

AIKAKAUSJULKAISU VEROTUS
Tunnus 5001799
00003 Vastauslähetyt

BALANSSI

Julkaisija

Kustannus Oy Tase-Balans
Toimitusjohtaja Jukka Silvo

Kustannus Oy Tase-Balans julkaisee Balanssi-lehteä yhteistyössä HTM-tilintarkastajat ry:n, KHT-yhdistys – Föreningen CGR ry:n ja Sisäiset tarkastajat ry:n kanssa.

Toimitus

Päätoimittaja Tarja Sviili
(09) 694 4064
tarja.sviili@balanssilehti.fi
Fredrikinkatu 61 A, 4. krs,
00100 Helsinki

Toimitusneuvosto

Eero Suomela, puheenjohtaja
Jani Heikkala
Leena Romppainen
Pontus Troberg
Tarja Sviili

Ulkoasu ja taitto

Petteri Kivekäs, Edita Publishing Oy

Ilmestymistiheys

Lehti ilmestyy v. 2014 kuusi kertaa. Vuosikerta 125,00 € (sis. alv 10 %), irtonumero 30,00 € (sis. alv 24 %).

Tilaukset

toimitus@balanssilehti.fi
www.balanssilehti.fi
Puh. (09) 694 4064
Fax (09) 694 9215

Ilmoitusmyynti

ilmoitukset@balanssilehti.fi

Painopaikka

Forssa Print Oy

Kirjoituksissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä edusta välttämättä yhteistyöjärjestöjen virallista kantaa.

ISSN 2323-4695

Kansikuva

Jari Härkönen

Kuntavalvonnassa sisäisen tarkastuksen kokoinen aukko

KUNTASEKTORIN ohjaus- ja valvontajärjestelmien virittäminen uudelle taajuudelle on käynnissä, jotta talouden ja hallinnon valvonta pystyy vastaamaan haasteisiin, joita muutokset kuntien järjestämisvastuulla olevien palvelujen tuottamisessa ovat tuoneet.

Vuoden alusta voimaan tulleella kuntalain osittaisuudistuksella täydennettiin lakiin puuttuvat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan säännökset. Kunnanvaltuustot veloitettiin päättämään kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Määräykset asiaan liittyvästä toimivallasta ja tehtävien jaosta kirjataan kunnan hallintosääntöön. Käytännössä kunnan konserni johdon vastuulla on konsernivalvonnan järjestäminen, ja kunnanhallitus raportoi asiasta toimintakertomuksessaan.

Uusissa pykälissä tilintarkastaja varmistaa mm. sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisen järjestämisen, mutta sääntelyssä on edelleen sisäisen tarkastuksen suuruinen aukko toiminnon järjestämisen levätessä toistaiseksi vapaaehtoisuuden varassa kuntakentässä. Tilanne toivottavasti muuttuu, kun sisäisen tarkastuksen sääntely ratkaistaan kuntalain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Tarve lakisäätöiselle veloitteelle on selkeä kuntakonsernien rakenteiden muuaututtua monimuotoisemmiksi ja monialaisemmiksi liikelaitostumisen, yhtiöittämisen, ostopalvelujen laajentumisen ja kuntien yhteistoiminnan yleistymistä. Kuntien yhdistyessä myös niiden omistamia tytäryhtiötä fuusioidaan, mikä kasvattaa valvottavien yksiköiden kokoa ja toimintariskejä.

Kunnat ja niiden päätöksentekijät tarvitsevat entistä enemmän faktaa talouden lainalaisuuksista. Sisäisen tarkastuksen järjestelmällistä lähestymistä riskien hyödyntävä kuntapäätätjä saa laadukkaampaa ja luotettavampaa tietoa kuntakonserninsa talouden tilasta ja riskeistä.

Konserni johto pystyy ammattimaisesti järjestetyn riippumattoman sisäisen tarkastuksen tukemana arvioimaan paremmin omistajatahdon toteutumista toiminnoissa ja palveluissa, jotka on organisoitu perinteisten kuntarakenteiden ulkopuolelle. Esimerkiksi kuntasektorin omaisuuden tuoton kehitys riippuu mm. kyvystä ja taidosta käyttää omistajavaltaa kuntien mittavan kiinteistö- ja yritysomaisuuden hyödyntämisessä.

Kuntalain kokonaisuudistuksen onnistumisen edellytykset ovat sitä paremmat mitä laajemmin kuntapäätätjät ovat perillä eri toimintoihin ja konserniyhteisöihin liittyvistä riskeistä, toimintatapojen puutteista, heikkouksista sekä kehittämismahdollisuuksista. Lakisäätöinen, riittävästi resursoitu sisäinen tarkastus olisikin paras työkalu kunnan konserni johdolle, kun se pyrkii täyttämään valvontaa ja riskienhallintaa koskevat uudet veloitteet.

TARJA SVIILI

päätoimittaja

tarja.sviili@balanssilehti.fi

Kesko vastaa asiakkaan puolesta

Yritysvastuu on olennainen osa strategiaa ja koko konsernin asia. Vastuullisuusraportointi toimii sekä ohjauksen että valvonnan välineenä kansainvälisessä yhtiössä.

TEKSTI // TAINA KIVELÄ KUVAT // JARI HÄRKÖNEN

PITKÄÄN odotettu talvi on vihdoinkin tullut Helsinkiin. Nopeasti jäätyvästä merestä nousee hyytävä usva, kun kävelen kaupungin halki Keskon pääkonttoriin Katajanokalle. Sisälle taloon kylmä ei yllä – kahvipöytä on kalettu ja isännät vieraanvaraisia perinteiseen tapaan.

– Tavoitteemme on, ettei asiakkaan tarvitse pohtia vastuullisuuskysymyksiä meillä asioidessaan. Huolehdimme siitä, että tarjolla olevat tuotteet ovat vastuullisesti tuotettuja, arvoketjun alusta loppuun asti, kertoo **Matti Kalervo**.

Vastuullisuus strategian ytimessä

Diplomi-insinööri Kalervo on Keskon uusi vastuullisuusjohtaja, mutta keskolainen hänestä tuli jo viisitoista vuotta sitten. Elintarvikeala oli tullut tutuksi jo aikaisemmista töistä. Kalervon johdettavana on myös tuoteturvallisuus, jota pidetään keskeisenä osana Keskon yhteiskuntavastuuta.

– Vastuullisuus on meillä arvo ja strateginen valinta. Ylin johto on siihen erittäin sitoutunut, kuvaa Kalervo menestyksen taustoja yhteiskuntavastuureportointikilpailuissa.

Raportointiin käytetyt panokset tuottavat tulosta

Talous- ja rahoitusjohtaja **Jukka Erlundin** mukaan vastuullisuusraportointi tukee johtamista, ja siihen käytetyt panokset tuottavat hyvän tuloksen.

– Maineen lisäksi myös taloudellinen tulos paranee muun muassa tehokkaamman energiankäytön myötä, hän täydentää.

Erlund on ollut taloustehtävissä Keskon organisaatiossa noin kymmenen vuotta. Yhteiskuntavastuulla ja sen raportoinnilla on pitkä historia jo ennen hänen aikojaan. Kisakunnon perustaa on rakennettu kauan, ja kehitystyö jatkuu edelleen.

– Joka vuosi tulee jotakin uutta. Uudistustarve tulee joko talon sisältä tai toimintaympäristöstä. Viranomaissään- →

Jukka Erlund ja Matti Kalervo tuntevat globaalien toimittajaketjujen haasteet. – Edellytämme suorilta riskimaatoimittajiltamme vastuullisuuden varmentamista kansainvälisellä sertifiointilla tai auditoinnilla.

– Hyvämaineinen yritys kannattaa pitkällä aikavälillä parhaiten saaden sijoittajien luottamuksen, Jukka Erlund uskoo.

– Ympäristövastuulliset ratkaisut ovat usein myös kustannustehokkaita, sanoo Matti Kalervo.

MAINEEN LISÄKSI MYÖS TALOUDELLINEN TULOS PARANEE MM. TEHOKKAAMMAN ENERGIANKÄYTÖN MYÖTÄ.

nökset ovat usein muutoksen lähtökohdana, Matti Kalervo toteaa.

Kesko tähtää maailman parhaaksi

Yritysvastuu on laaja käsite. Sen piiriin kuuluvat sekä taloudellinen, sosiaalinen ja ympäristövastuu. Keskon tavoitteena on olla kaupan alan edelläkävijä maailmassa kaikilla näillä alueilla.

Yritys onkin ollut maailman sadan vastuullisemman yrityksen The Global 100 -listalla vuodesta 2005 alkaen. Kaksi muuta suomalaisyritystä on jo sijoittunut kymmenen parhaan joukkoon, ja Kesko haluaa samaan seuraan niiden kanssa.

Painopiste sidosryhmille merkittävässä asioissa

Keskossa vastuullisuustyön painopisteet valitaan olennaisuusarvioinnissa. Arvioinnin perusteena ovat asian merkittävyys sidosryhmille ja sen mahdollinen vaikutus Keskon. Tulos kuvataan olennaisuusmatriisissa, jossa neljä tärkeintä asiaa ovat taloudellinen kannattavuus, hyvä hallinnointitapa ja riskienhallinta, tuoteturvallisuus- ja laatu sekä saavutettavuus ja monikanavaisuus.

Kärkisijan matriisissa saavat siis varsin kovat, taloudelliset asiat. Pehmeäm-

mät – henkilöstön hyvinvointiin, ympäristön ja luonnonvarojen säästämiseen ja yhteisöihin liittyvät seikat – tulevat toki myös esille. Olennaisia ovat monenlaiset ja erilaiset asiat.

Erlund ja Kalervo vakuuttavat, että vastuun eri alueiden tavoitteet eivät silti ole ristiriidassa keskenään, ne päinvastoin tukevat toisiaan.

Lähtökohtana taloudellinen kannattavuus

Matti Kalervo listaa ykkösasiaksi taloudellisen kannattavuuden, joka luo edellytykset kaikkien muiden vastuualueiden hyvään hoitoon.

– Hyvämaineinen yritys kannattaa pitkällä aikavälillä parhaiten, ja saa sijoittajien luottamuksen, jatkaa Erlund.

Kalervon mukaan ympäristövastuulliset ratkaisut ovat usein kustannustehokkaita.

– Energiaa ja vettä säästävät sekä ympäristön kuormitusta vähentävät laitteet ja toimintatavat säästävät myös rahaa.

Globaalit toimitusketjut haaste

Sosiaalisen vastuun toteutuminen globaalissa toimittajaketjussa on haastava

asia, sen molemmat toki tunnustavat. Siihen tarvitaan monien tahojen yhteistyötä.

– Edellytämme suorilta riskimaatointimittajiltamme vastuullisuuden varmentamista kansainvälisellä sertifiointilla tai auditoinnilla. Ensisijaisesti suositamme SA8000-sertifiointia tai BSCI-auditointia, Kalervo kertoo.

SA8000 on maailmanlaajuisesti käytetty standardi. Se huomioi muun muassa pakko- ja lapsityövoimaan, työterveyteen ja -turvallisuuteen, järjestäytymisvapautteen sekä työehdoista sopimiseen, syrjintään, kurinpitoon, työmäärään ja palkintaan liittyvät asiat.

BSCI taas on Euroopan kaupan alan kehittämä sosiaalisen laadunvalvonnan malli, jonka mukaan työntekijöiden perusoikeuksia ovat YK:n ihmisoikeudet, lapsen oikeudet ja ILO:n työelämän oikeudet.

Vastuu jalkautuu paikallisesti

Kesko toimii kahdeksassa maassa, joista monet ovat sijoittuneet Transparency Internationalin korruptiomittauksessa huonosti. Suomi on listalla kolmantena, sen sijaan Venäjän sijaluku on 143. Myös Baltian maiden luvuissa on paljon parantamisen varaa.

Keskon linjauksia yhteiskuntavastuusta on tiukka: samat säännöt pätevät kaikissa maissa. Vastuulliset toimintatavat on koottu ohjekirjaan, joka on käännetty kaikille konsernin kielille. Kirjassa on myös esimerkkejä tilanteista, joissa sääntöjä joudutaan jatkaväisessä työssä soveltamaan.

– Linjaukset ja ohjeistus jalkautetaan koulutuksella, joka aloitetaan paikallisesta johdosta. Henkilöstön ohjaus ja koulutus tapahtuu kunkin maan omalla kielellä, ja se on johdon vastuulla, kertovat Erlund ja Kalervo.

– Sääntöjen noudattamista valvotaan. Vastuullisuusraportointi toimii sekä ohjauksen että valvonnan välineenä. Controllerit ja sisäinen tarkastus tekevät oman osansa yhteiskuntavastuun toteuttamisen varmistamiseksi kaikkialla organisaatiossa. □

Tilinpäätös- ja vastuuraportointi tukevat toisiaan

SEKÄ Jukka Erlund että Matti Kalervo pitävät vastuullisuusraportoinnin nykytilaa hyvänä. Molemmat painottavat, että raportoinnissa pitäisi keskittyä olennaiseen. Olennainen taas vaihtelee yritys- ja aluekohtaisesti. Painopisteet vaihtelevat myös globaalin konsernin sisällä.

– Vastuullisuusraportoinnin avulla sidosryhmät saavat tietoa Keskon yhteiskuntavastuun toteutumisesta myös numeraalisessa muodossa. Omistajien, sijoittajien, analyytikkojen, henkilöstön ja median lisäksi toivomme viestimme tavoittavan myös asiakkaat, yhteistyökumppanit ja kansalaisjärjestöt, luettelee Erlund.

Tilinpäätös- ja vastuuraportointi tukevat toisiaan

Keskossa tilinpäätös- ja vastuuraportointi tukevat toisiaan. Tulostiedot ovat tärkeä osa vastuullisuusraporttia, ja vastuullisuusasiat puolestaan olennainen osa vuosikertomusta.

– Keskon vuosikertomus julkaistaan maaliskuussa, ja yhteiskuntavastuuraportti huhti-toukokuun vaihteessa. Tämä malli varmistaa sekä raportoinnin kattavuuden että tehokkaan työskentelyn, Erlund jatkaa.

Raportit tuotetaan osittain samoin voimin, mutta viisi henkilöä keskittyy ensisijaisesti vastuuasioiden hoitoon. Yhteiskuntavastuuta kuvaavia GRI-tunnuslukuja kerätään, lasketaan ja analysoidaan myös muualla. Erlund ja Kalervo arvioivat, että prosessissa on mukana 30–40 henkilöä.

– Yhteiskuntavastuutiimissä on kolme henkilöä, joista yksi on erikoistunut raportin teemajuttuihin, toinen hankinnan vastuullisuuden ja kolmas ympäristön tunnuslukuihin, kertoo Kalervo.

– Taloustiimissä ja henkilöstöhallinnossa on molemmissa yksi henkilö, joiden toimenkuva painottuu vastuuraportointiin, jatkaa Erlund.

Vastuuraportoinnin sääntelymuutoksia harkittava huolella

Vastuullisuusraportointia varten tarvitaan oma tietojärjestelmä, jossa on yhteydet moniin muihin hallinnon järjestelmiin. Sekä tilinpäätös- että vastuullisuusraportit varmennetaan ulkoisesti. Molemmat raportointiprosessit ovat myös sisäisen kontrollin ja tarkastuksen kohteena.

Raportointikäytäntöjen olennaiset muutokset vaatisivat Keskossa suuria muutoksia sekä työprosesseihin että tietojärjestelmiin.

Sekä talousjohtaja että vastuullisuusjohtaja toivovat, että tilinpäätös- ja vastuullisuusraportoinnin yhdistämistä suunnittelevat viranomaiset harkitsevat muutoksen todellisen tarpeen huolellisesti. Nykyinen käytäntö toimii heidän mielestään hyvin, ja kehitystyötä voisi hyvin tehdä sen puitteissa.

Veroparatiisi-keskustelussa selvemmille vesille

MERJA RAUNIO

Paratiisien maine ja asiantuntematon argumentointi saattavat kyseenalaiseen valoon yritykset, jotka hyödynsivät muiden maiden tarjoamia laillisia verohelpotuksia ja -kannustimia.

VEROPARATIISIT ovat taas viime aikoina nousseet otsikoihin. Veroparatiisien vastustajien mukaan niiden käyttö on vähintään moraalitonta ja pitäisi kieltää. Kommenteista saa houkuttelevia otsikoita, ja esimerkiksi Finnwatchin hiljattain julkaisemaa veroparatiisiyhtiöiden yleisyyttä koskevaa selvitystä käsiteltiin laajalti myös lehdissä.

Veronkierto erityisen haitallista kehittyvissä maissa
Veroparatiisit ovat pahasta eikä tätä väitettä vastaan oikeastaan voi tai kukaan halua puolustautua. Kuka haluaisi tunnustautua moraalittomaksi veronkierittäjäksi?

Toisaalta kun valtiovarainministeri julistaa eläkeyhtiöiden veroparatiisijohdotuksia käsittelevän bloginsa lopussa: ”Me haluamme rahamme takaisin”, niin miten tällaisia asiantuntemattomia kommentteja vastaan edes voi puolustautua?

Kansainvälisen Tax justice networkin mukaan veroparatiisit aiheuttavat köyhyyttä. Yhtiöiden vastuullisuus alkaa verojen maksamisesta. Yhtiöt käyt-

tävät hyödykseen yhteiskuntaa ja sen palveluja kuten infrastruktuuria ja koulutettua työvoimaa, ja verot ovat korvas yhteiskunnalle näistä hyödyistä. Siten veroja välttävä yritys käyttää hyväkseen yhteiskuntaa ja palveluja, mutta ei ole valmis maksamaan niistä omaa osuuttaan.

Erityisen haitallisena tämä nähdään kehittyvissä maissa, jotka tarvitsevat varoja yhteiskunnan rakentamiseen. Tax justice network vertaa verotulojen menetyksiä kehitysapuun arvioiden, että verotulojen menetys on moninkertainen kehitysapuvirtoihin verrattuna.

Tiedonsaannin hankaluus

Toinen puoli veroparatiisikeskustelusta kohdistuu yleensä raportoinnin läpinäkyvyyteen ja tietojen saatavuuteen. Vaikeus saada tietoja veroparatiisiyhtiöiden toiminnasta mahdollistaa verorikosten ja verokeinottelun salaamisen. Tietojen saannin hankaluus mahdollistaa myös rikollisella toiminnalla, kuten huumekaupalla, hankittujen varojen sijoittamisen ja käytön.

KUVA: iMVP/photostock

MUUTKIN KUIN VEROPARATIISIMAAT OVAT SÄÄTÄNEET VEROHELPOUKSIA JA -KANNUSTIMIA HOUKUTELLAKSEEN ULKOMAISIA SIOITTAJIA.

Toivomme toki kaikki, että kehittyvät maat saavat niille kuuluvat verotulot. Olemme myös valmiita osallistumaan taisteluun järjestäytynyttä rikollisuutta vastaan.

Silti on vaikea uskoa, että Suomi alkaisi laatia sijoittamista tai veroparatiisiyhtiöiden käyttöä koskevia veromoraali- tai eettisiä sääntöjä, jotta Afrikan maat saavat verotulonsa kerättyä. Muiden maiden verokertymään tällaiset säännöt tuskin edes vaikuttaisivat.

Harhaanjohtavan listan valossa veroparatiisiyhtiöiden käyttö yleistä

Meille sen sijaan on tärkeää, mitä veroparatiisiyhtiöiden käyttö merkitsee Suomelle. Tulisiko moraalisesti toimivien suomalaisten yhtiöiden välttää veroparatiisien käyttämistä? Kuinka suuren verovajeen veroparatiisien käyttö aiheuttaa meille?

Finnwatch selvitti hiljattain veroparatiisiyhtiöiden yleisyyttä suurimmissa suomalaisissa konserneissa. Selvityksen mukaan veroparatiisiyhtiöt ovat yleisiä, joskin tulokseen varmasti vaikutti se, että veroparatiiseiksi luokiteltiin myös Hollanti ja Belgia.

Selvityksessä todetaan asiaa tarkemmin selvittämättä, että veroparatiiseista tehtävillä suorilla sijoituksilla tähdätään usein yhteisöverojen välttelyyn. Selvittämättä kuitenkin jäi, miten helposti suomalainen yhtiö voi välttää ve-

ron maksun perustamalla yhtiön veroparatiisiin ja harjoittamalla toimintaa sieltä käsin.

Väliyhteisölaki

EU- ja ETA-alueen ulkopuolelle matalan verorasituksen valtion perustettuihin yhtiöihin voidaan soveltaa väliyhteisölakia, jolloin väliyhteisön tulo verotetaan Suomessa suomalaisten osakkaiden tulona. Suomen väliyhteisölaki on varsin kattava, joten yleinen käsitys on se, että veroparatiisiyhtiöitä ei suomalaisissa konserneissa juurikaan käytetä.

Väliyhteisölakia sovellettaessa matalan verorasituksen maita ovat yleensä sellaiset maat, joiden kanssa Suomella ei ole verosopimusta. Lisäksi valtiovainministeriö on kartoittanut verosopimusvaltiot, joissa yritysverotuksen yleinen taso on niin alhainen, että väliyhteisölakia voidaan yleensä soveltaa näissä maissa oleviin yhtiöihin.

Millainen tulo verotetaan väliyhteisötulona?

Uusimman, vuonna 2014 julkaistun listan mukaan tällaisia alhaisen yritysverotuksen piiriin kuuluvia verosopimusmaita ovat Arabiemiirikunnat, Barbados, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Kazakstan, Makedonia, Malesia, Moldova, Montenegro, Serbia, Singapore, Sveitsi, Uruguay, Uzbekistan ja Tadžikistan.

Ei-verosopimusvaltiossa ja edellä mainituissa verosopimusvaltiossa ole-

vien muiden kuin tuotantotoimintaa ja paikallista myyntitoimintaa harjoittavien yhtiöiden tulo verotetaan Suomessa, jollei ulkomailla olevan konserniyhtiön selvitetä maksavan riittävää tuloveroa asuinvaltiossaan. Siten näissä maissa olevien holding-, rahoitus- ja IP-yhtiöiden tulo verotetaan yleensä Suomessa suomalaisten osakkaiden väliyhteisötulona.

EU-oikeus rajoittaa väliyhteisötulon verottamista

Väliyhteisölakia ei voida soveltaa EU- ja ETA-alueella samoin perustein kuin muissa maissa. Linja perustuu EU-tuomioistuimen ratkaisuihin sijoittautumisvapaudesta ja pääomien vapaasta liikkuvuudesta.

EU- ja ETA-alueella olevien yhtiöiden tuloa voidaan verottaa Suomessa väliyhteisötulona vain, jos sen ei katsota asetautuneen asuinvaltioon ja se ei tosiasiallisesti harjoita taloudellista toimintaa siellä. Näin ollen EU- ja ETA-alueella olevan rahoitus- tai IP-yhtiön tuloa ei voida verottaa väliyhteisötulona, jos se on tosiasiasa sijoittautunut ao. valtioon eli yhtiöllä on asuinvaltiossaan riittävä substanssi.

Substanssi keskeinen asia verokohtelua arvioitaessa

Viime vuosina on alettu enenevässä määrin puhua substanssista. Yhtiöllä täytyy olla toimintansa harjoittamiseen

riittävät toimitilat ja henkilöitä, jotka toimivat yhtiön nimissä, hallinnoivat varoja ja päättävät riskinotosta.

Esimerkiksi IP-yhtiön tulo saatetaan verottaa yhtiön osakkaan tai muun toimintaa tosiasiallisesti harjoittavan tahon tulona, mikäli esimerkiksi yhtiöllä ei ole riittävästi substanssia.

Toisaalta, jos esimerkiksi suomalaisen konsernin ulkomailla olevan IP-yhtiön toimintaa tosiasiasa harjoitetaan täällä, voi ulkomaiselle IP-yhtiölle muodostua kiinteä toimipaikka Suomeen, jolloin se joutuu maksamaan veroa Suomeen siltä osin kuin toimintaa tosiasiasa harjoitetaan täällä.

Myös siirtohinnoittelusäännökset arvioivat konsernin sisäisten liiketoimien markkinaehtoisuutta osapuolten todellisten toimien ja tosiasiasa kantamien riskien kautta.

Keinotekoisten järjestelyjen estämiseksi runsaasti keinoja

Keinotekoille veroparatiisijärjestelyt kieltäville eettisille säännöille on helppo saada kaikkien hyväksyntä. Kestävien järjestelyjen tulee olla todellisia ja yrityksen liiketoimintaa tukevia.

Suomalaiskonserneissa, joissa on kirjallinen veropolitiikka, tämä on yleensä kirjattu myös veropolitiikkaan useimmille konserneille asian ollessa itsestään selvä erikseen kirjaamattakin. Toisaalta verolainsäädäntöömme sisältyy useita keinoja, joilla keinotekoisten järjestelyjen veroedut saadaan evättyä, jos jollain olisikin halua toimia tässä suhteessa veromoraalittomasti.

Holdingsyhtiö veroparatiisissa vai verosopimusvaltiossa?

Holdingsrakteissa ei yleensä makseta veroa, sillä konsernirakteissa yhtiöiden saamat osingot ovat verovapaita useimmissa maissa, myös Suomessa. Siten konsernirakteissa oleva holdingsyhtiö saa tytäryhtiöiltään osingot verovapaasti pystyen jakamaan ne omille osakkailleen ilman ylimääräistä verokustannusta.

Holdingsyhtiön verokohtelu on käytännössä sama riippumatta siitä, onko

yhtiö suomalainen, ruotsalainen, luxemburgilainen vai bahamalainen. Suomalaisen emoyhtiön näkökulmasta veroparatiisiyhtiön käyttö on selvästi epäedullisempää kuin verosopimusvaltiossa olevan holdingsyhtiön käyttö, sillä ei-verosopimusvaltiosta saadut osingot ovat suomalaiselle yhtiölle veronalaista tuloa.

Lisäksi veroparatiisiyhtiöstä eroon hankkiutuminen on työlästä ja kallista. Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaus kun ei koske osakkeita, jotka kuuluvat ei-verosopimusvaltioissa oleville yhtiöille.

Verosäädösten ennustettavuus tärkeää holdingsyhtiöille

Miksi veroparatiisiyhtiöitä kuitenkin käytetään, jos veroparatiiseista ei saada holdingsrakteissa verohyötyjä? Kansainvälisessä konsernissa päätöksiä tehdään sen perusteella, missä asioiden hoitaminen on helpointa sekä missä holdingsrakteet ovat tuttuja ja yleisiä. Verorasituksen kannalta on siten samantekevää, perustetaanko holdingsyhtiö Suomeen vai Luxemburgiin.

Jos Suomen verolainsäädännön tai tulkintojen kiristyminen nähdään uhkana, ei tällaista riskiä ole syytä ottaa vaan holdingsyhtiö kannattaa perustaa maahan, jossa lainsäädännön pysyvyyteen uskotaan ja tulkinnat ovat vakiintuneita. Esimerkiksi käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittoon liittyvien verovapaussäännösten tiukkenevat tulkinnat eivät ole omiaan houkuttelemaan holdingsyhtiöitä Suomeen.

Eettiset kieltosäännöt eläkesijoituksille?

Valtiovainministeri peräänkuulutti blogissaan veroparatiisit kieltäviä eettisiä sääntöjä eläkeyhtiöiden sijoituksille. Blogista saa kuitenkin sen käsityksen, että veroparatiisirakteista luopuminen kasvattaisi Suomen verotuloja.

Näin tuskin kuitenkaan kävisi. Sijoituksissa pyritään yleensä välttämään verovuotoa eli ylimääräisiä verokustannuksia sijoitusrakteissa, jotta eläkeyhtiön verotettavan tulon määrä voi-

daan maksimoida. Toinen asia sitten on, että eläkeyhtiöt eivät yleensä ole veronmaksutilanteessa.

Haittavaikutuksia sijoitustuottoihin verotulojen kasvun sijaan

Verovuodon minimoiminen ei edellytä veroparatiisiyhtiöiden käyttämistä. Sen sijaan näihin yhtiöihin sijoittamisen kieltävät eettiset säännöt rajoittaisivat suomalaisten eläkeyhtiöiden mahdollisuutta osallistua sellaisiin kansainvälisiin sijoituksiin, joita tehdään veroparatiiseissa olevien holdingsyhtiöiden kautta.

Kieltosäännöt eivät vaikuttaisi verotuloihin, mutta kylläkin todennäköisesti eläkeyhtiöiden sijoitustuottoihin. Tällaiset eettiset säännöt eivät olisi suomalaisen veronmaksajan ja eläkkeensaajan etujen mukaisia.

Monet muutkin kuin veroparatiisi-maat ovat säätäneet verohelpotuksia ja -kannustimia houkutellessaan ulkomaisia sijoittajia. Tämä on maiden välistä hyväksyttävää verokilpailua. Näitä verokannustimia hyödyntävien yritysten toimintaa pidetään kuitenkin moraalittomana. Ei tunnu reilulta. □

OTK VT **Merja Raunio** toimii partnerina PricewaterhouseCoopers Oy:ssä erikoistumisalueinaan siirtohinnoittelu ja elinkeinoverotus.

Järjestöfuusiolle

HTM-tilintarkastajien laaja kannatus

TILINTARKASTAJAJÄRJESTÖJEN projektimuotoisesti edennyt yhdeny-mishanke liikahti talvisen myöätuulen saattelemana tukevan askeleen eteenpäin HTM-tilintarkastajat ry:n kokouksessa 31.1.2014. Poikkeuksellisen laajalla rintamalla kokoukseen osallistunut jäsenkunta antoi selkeän kannatuksensa järjestötoimintojen yhdistämiselle.

–Päätöksentekoon Helsingissä järjestetyssä kokouksessa osallistui 440 jäsentä, joista 385 kannatti toimintojen yhdistämistä KHT-yhdistyksen kanssa. Hankkeen eteenpäin viemiseksi vaadittu 3/4-osan ääniraja ylittyi, ja jäsenet pääsevät maaliskuussa ottamaan sääntöjen mukaisesti vielä toisen kerran kantaa yhdistyksen purkamis ehdotukseen, HTM-tilintarkastajat ry:n puheenjohtaja **Alpo Salonen** kertoo.

Etäosallistumismahdollisuus sai jäsenet liikkeelle

Hän iloitsee siitä, että koko suomalaisen järjestötoiminnan historiassa juuri HTM-tilintarkastajat ry:n jäsenet hyödynsivät ensimmäisinä mahdollisuutta etäosallistua yhdistyksen kokoukseen.

– Etäosallistuminen tarjosi yhdistyksellemme kaikille jäsenille tasapuoliset mahdollisuudet osallistua yhdistyksen kokoukseen. Kun etäosallistumisesta ei juurikaan ole järjestökentässä aiempaa kokemusta, jäsentemme aktiivisuus äänestä yllätti meidät täysin, Salonen tunnustaa.

Hänen mukaansa uusi edunvalvontajärjestö sai vahvan kannatuksen niin kokoukseen fyysisesti osallistuneiden kuin etäosallistumista hyödyntäneidenkin keskuudessa.

Vaalivireyttä ja vaikuttamista tarvitaan myös maaliskuussa

Salonen toivoo, että jäsenistön vaalivireys ja osallistumisaktiivisuus pysyisi-

Yhteiseen edunvalvonnan aikaan valmistautuvat Tapani Vuopala ja Alpo Salonen toivovat korkean vaalivireen kantavan maaliskuuhun, jolloin HTM-tilintarkastajat pääsevät antamaan sinetin yhdistymispäätökselle.

vät korkeina myös maaliskuun kokouksessa.

– Etääänestysmahdollisuus madaltaa kynnystä osallistua yhdistyksen päätöksentekoon. Odotamme, että kentän ääni kuuluu rohkeasti myös maaliskuussa, kun jäsenet pääsevät päättämään tilintarkastusalan yhteisen edunvalvonnan suunnasta.

Valmiina rivakkaan starttiin

KHT-yhdistyksen ja HTM-tilintarkastajien perustaman projektiorganisaation valmistelema ehdotukset yhdistymisen toteutuksesta ovat luonnollisesti olleet myös KHT-yhdistyksen jäsenten arvioitavina. HTM-tilintarkastajat ry:n sääntöjen edellyttämien kahden kokousten välissä KHT-yhdistys ry on 13.2.2014 pitämässään ylimääräisessä yhdistyksen kokouksessa hyväksynyt omalta osaltaan yhdistymissopimuksen sekä ehdollisesti hyväksynyt yhdistykselle uudet säännöt.

KHT-yhdistys ry valitsi ehdollisesti myös yhdistykselle uuden hallituksen, nimityslautakunnan sekä eettisen lautakunnan. Uuden järjestön ensimmäisenä puheenjohtajana tulee toimimaan KHT **Tapani Vuopala** ja varapuheenjohtajik-

si valittiin KHT **Eija Niemi-Nikkola** ja HTM **Alpo Salonen**.

Yhdistysten toimintojen yhdistäminen on tarkoitus toteuttaa uuden hallituksen ja toiminnanjohtajan luotsauksessa nopeasti, jotta tehokas edunvalvontatyö ja jäsenpalvelutoiminnot uudessa tilintarkastajajärjestössä saataisiin rivakasti käyntiin jo 1.4.2014.

Korkea järjestäytymisaste tuo ammattikunnan äänen kuuluviin

Tapani Vuopala toivottaa HTM-tilintarkastajat ry:n jäsenet tervetulleiksi uuteen tilintarkastajayhdistykseen ajamaan yhteisiä asioita ja kehittämään tilintarkastajan arvostettua ammattia.

– Kannustamme kaikkia HTM-jäseniä liittymään uuteen yhdistykseen, joka tarjoaa yhteisen edunvalvonnan ja jäsenpalvelut Suomessa toimiville hyväksytyille tilintarkastajille heti toiminnan alkumetreistä alkaen. Mahdollisimman korkea järjestäytymisasteemme turvaa jäsenpalvelujen pitkäjänteisen kehittämisen ja varmistaa ammattikunnan äänen kuulumisen, kun alaa koskevia merkittäviä sääntelyratkaisuja linjataan jo tämän kevään aikana. □

Velka on aina riski

Tilintarkastajan tehtävä on analysoida ja miettiä tarkastettavan yhteisön riskejä. Velka ja velkaantuminen ovat oleellisia riskejä aina. Riski on tietyksi ensisijassa yritysjohdon vastuulla.

Mitä velka on? Julkinen velka on tulevaisuuden veroa. Yksityishenkilöiden kulutusvelka on tulevien kulutusmahdollisuuksien diskonttausta. Yrityksissä velkaraaha voi johtaa perikatoon. Toki järkevästi suunniteltuna se mahdollistaa kannattavia investointeja. Voidaan puhua myös ekovelasta, joka on luonnonvarojen ylikäyttöä. Latinankielessä velka tai luotto tulee sanasta credo, minä uskon tai minä luotan.

Finanssikriisin taustalla oli erityisesti Yhdysvalloissa kotitalouksien voimakas asuntovelkaantuminen 2000-luvun alussa velkarahan hinnan pysyessä alhaalla pitkään samalla, kun talouden moottorit puskiivat voimalla eteenpäin. Kauhummittarina käytetty 100 prosenttia kansantuotteesta (joka on noin kaksi kertaa suurempi kuin kotitalouksien käytettävissä olevat tulot) ylittyi vuonna 2007, toista kertaa maan itsenäisyyden aikana.

Myös finanssisektori ja useat valtiot velkaantuivat holtittomasti. Velkavetoinen kasvu tuotti taikasauvanomaisesti verotulojen – mukaan lukien erilaiset kiinteistö- ja varainsiirtoverot – vyöryn julkisille yhteisöille. Näytti siis olevan jakovaraa. Hyvät kasvuluvut yhdessä alhaisen inflaation kanssa saivat pankit, sijoittajat, viranomaiset ja kotitaloudet unohtamaan merkittävän tosiasian: omaisuuserien, mukaan lukien asuntojen, arvonnousu voi katketa nopeasti ja dramaattisesti. Tämä tapahtui loppuvuodesta 2006. Musiikki lakka- si soimasta.

Riskienhallinta petti. Retorisesti voi kysyä, oliko sellainen hyväksyttävä riskiin liittyvä lähestymistapa, joka antaa hienoja tuloksia muutaman vuoden vieden maailmantalouden miekanterälle hetkeä myöhemmin. Myös luottoluokittajien suoritus oli ala-arvoista.

Suomalainen pankkijärjestelmä selvisi ilman kriisiä pitkälle juuri laadukkaana riskienhallinnan ansiosta. Lyhytnäköiseen voittojen tai markkinaosuusien kalasteluun ei ryn-

nähty. Eikä palkitsemisjärjestelmiäkään oltu viritetty lyhytnäköistä riskinottoa tukevaksi.

Riskit pitää tunnistaa ja hallita koko organisaation osallistuksessa riskienhallintaan. Tehtävä ei kuitenkaan ole aina helppoa. Ilonpilaajan roolissa ei välttämättä pääse suureen suosioon. Kaiken näyttäessä päällepäin tyyneltä ja poutaiselta tulisi riskienhallinnon päällikön toimittaa komentosillalle viesti, että laiva seilaa myrskyisillä vesillä.

Siksi yrityksen toimitusjohtajan on viime kädessä oltava vastuullinen myös velkojen riskienhallinnasta. **Warren Buffett** onkin todennut osuvasti, että riskienhallinta on liian tärkeä toiminto delegoitavaksi pois toimitusjohtajan näpeistä.

Ylivelkaantuminen on usein velka-kierteen surullinen lopputulema. Se vie itsenäisyyden niin yrityksiltä, kunnilta kuin valtioiltakin. Sen luoma epäluottamus nakertaa yrityksissä ja valtioissa pohjaa uudelta alulta. Kriisiä ei taltuteta- kaan velalla vaan tarvitaan velkakierteen katkaisemista. Se herättää luottamusta ja luo talouskasvun edellytyksiä, koska riskit vähenevät. Credo, ”minä uskon”, alkaa palata kansainvälisten investoijien sanavarastoon.

Kannattaviin investointeihin otettu velka luo talouskasvua. Paradoksaalista on, että kriisiä seurannut sääntelyn kiristäminen on sulkenut pankkien lainahanat kannattaviltakin investoinneilta Suomessa. Pankit joutuvat sopeutumaan tilanteeseen, jossa vähänkään riskipitoisille lainoille tulee varata enemmän ensiluokkaista omaa pääomaa.

Kunnossa oleva pankkisektoriin ei auttanut maamme selviytymään kuivin jaloin. Globaaliin kokonaiskysyntään kohdistunut shokki yhdistyneenä omiin vientiteollisuuden ongelmiin aiheutti sen, ettei kokonaistuotantomme ole vielä palautunut kriisiä edeltävälle tasolle.

Kuitenkin julkisen sektorin menot ovat kasvaneet jatkuvasti. Valtion 7–8 miljardin vuosittainen lisävelka muodostaa jo riskin. Tänäkin vuonna lisävelkaa otetaan 1 300 euroa jokaista suomalaista kohden. Rahoittajat eivät pidä Suomen valtion velkaa vielä isona riskinä, mutta sellainen siitä tulee, jos suuntaa ja vauhtia ei oikaista. On korkea aika ottaa valtion velka – yhteinen riskimme – hallintaan. □

TÄNÄKIN VUONNA LISÄVELKAA OTETAAN 1 300 EUROA SUOMALAISTA KOHDEN.

IFRS-liitetietojen määrä ja laatu – onko kehittämistarpeita?

Tietojen määrä ja laatu on noussut kansainvälisen keskustelun kohteeksi. Vakiolauseiden sijaan liitetietoihin kaivataan yhtiökohtaista ja ajantasaista sisältöä, joka on lukijalleen hyödyllistä.

RIITTA PELKONEN, KATI PAJUNEN

IFRS-TILINPÄÄTÖSTEN liitetietoinformaatiosta on viime aikoina keskusteltu erityisesti kansainvälisillä foorumeilla. Liitetietojen laatu ja suuri määrä ovat puhuttaneet. Merkityksellisen informaation puute on koettu ongelmaksi. Useat eri tahot ovat tehneet selvityksiä tai laatineet keskustelupapereita liitetietoaiheesta. Tässä artikkelissa on käytetty pohjana näiden eri tahojen julkaisuja¹.

Viestin välityttävä oikein tilinpäätöksen lukijalle

Myös Finanssivalvonta on jo usean vuoden ajan kiinnittänyt IFRS-valvonnassaan huomiota tilinpäätösten liitetietojen merkityksellisyyteen. Se jakaa eri tahojen esittämän ajatuksen siitä, että kommunikoinnin onnistuminen tilinpäätöksen välityksellä on tärkeää. Viestin tulee välittyä oikein tilinpäätöksen laatijalta sen lukijalle. Finanssivalvon-

ta tukeekin yhtiöiden pyrkimyksiä liitetietojen merkityksellisyyden parantamiseksi tässä artikkelissa esitettyjen soveltamisratkaisujen pohjalta.

Mitä ongelmia liitetiedoissa on?

Liitetietokeskustelussa on kiinnitetty huomiota siihen, että yhtiöt käyttävät tilinpäätöksen liitetiedoissa paljon vakioilmaisuja (ns. boilerplate). Tämä

tarkoittaa sitä, että liitetiedot sisältävät IFRS-standardeista tai mallikirjoitusta kopioituja vakiolauseita ilman yhtiökohtaista sisältöä. Huolellinen harkinta, mikä olisi olennaista ja ajankohtaista juuri oman yhtiön kannalta, jää tällöin vähäiseksi ja tilinpäätösinformaatio ei välttämättä ole enää hyödyllistä sen lukijalle.

Tilinpäätösten julkistamisen aika-taulupaineet suhteessa käytettävissä

oleviin resursseihin voivat aiheuttaa sen, että tietojen yhtiö- ja ajankohtaisuuteen ei ehditä kiinnittää tarpeeksi huomiota. Edellisten vuosien taulukkopohjia saatetaan päivittää uusilla numeroilla ilman perusteellisempaa mietintää.

Toisaalta monimutkaisten liiketoimien kuvaus ja niiden IFRS-tilinpäätöskäsittely voi olla ajoittain niin haasteellista, että asiaa on vaikea selostaa ymmärrettävästi. Boilerplate-tyyppiisiin lii-

tetietoihin on haettu syytä myös IFRS-standardeista. Niiden liitetietovaatimukset eivät välttämättä kuvasta tarpeeksi hyvin kulloinkin kyseessä olevien liiketoimien taloudellista sisältöä.

Tiedon laatua heikentäviä tekijöitä

Esitettävien liitetietojen määrä on jatkuvasti kasvanut. Tilinpäätösten liiallinen pituus voi heikentää informaati-

TIETOJEN VERTAILUKELPOISUUS, TODENNETTAVUUS, OIKEA-AIKAISUUS JA YMMÄRRETTÄVYYS LISÄÄVÄT TALOUDELLISEN INFORMAATION HYÖDYLLISYYTTÄ.

on laatua, jos olennainen tieto katoaa epäolennaisien tietojen joukkoon. Puhutaan ns. disclosure overloadista.

IFRS-standardien liitetietovaatimukset ovat lisääntyneet, kun IASB pyrkii tilinpäätösten läpinäkyvyyden parantamiseen standardeja laatiessaan ja kehittäessään. Tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä käytettävillä ns. tarkistuslistoilla pyritään varmistamaan, että liitetiedoissa esitetään kaikki standardien edellyttämät tiedot. Tällainen turvallisuus-hakuinen lähestymistapa voi osaltaan lisätä epäolennaisien tietojen määrää tilinpäätöksissä.

Toisaalta on esitetty mielipiteitä, joiden mukaan sijoittaja voi jäädä vaille olennaisista informaatiota, jos merkityk-

sellisiä liitetietoja on liian vähän. Joissakin tapauksissa monimutkaisten liiketoimien kuvaus liitetiedoissa on supistettu sellaiseen muotoon, että lukija ei voi lukemansa perusteella ymmärtää kokonaisuutta.

Merkityksettömien liitetietojen (boilerplate ja disclosure overload) problematiikka aiheutuu sekä IFRS-sääntelyn vaatimuksista että soveltamisesta. Ratkaisuja ongelmiin tulee siksi hakea sekä IFRS-standardien kehittämisen että tilinpäätösten laatijoiden omien toimien kautta. Eri osapuolet saattavat nähdä ongelmat eri tavoin, mutta yhteinen käsitys lie-nee, että liitetietojen tulisi olla hyödyllisiä ja käyttäjilleen ymmärrettäviä. Liitetiedot ovat olennainen osa tilinpäätöstä.

Tietojen hyödyllisyyttä voidaan parantaa

Taloudellisen informaation laadulliset ominaisuudet on määritelty IFRS-standardien käsitteellisessä viitekehysessä. Ollakseen hyödyllistä täytyy informaation olla merkityksellistä ja esittää todennukaisesti sitä, mitä sen on tarkoitus esittää.

Todennukainen esittäminen tarkoittaa, että pyritään esitettävien tietojen täydellisyyteen, puolueettomuuteen ja virheettömyyteen. Tietojen vertailukelpoisuus, todennettavuus, oikea-aikaisuus ja ymmärrettävyys lisäävät taloudellisen informaation hyödyllisyyttä. Korkealaatuisen liitetietoinformaation pitäisi täyttää nämä vaatimukset.

International Accounting Standards Board on paraikaa uudistamassa IFRS-standardien käsitteellistä viitekehystä myös liitetietojen osalta. Lisäksi se suunnittelee tekemänsä lyhyellä tähtämellä pieniä muutoksia olemassa oleviin standardeihin. Tämä koskee erityisesti IAS 1:tä Tilinpäätöksen esittäminen.

Kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja laativa organisaatio on myös harkinnut koulutusmateriaalin ja muun varsinaisista IFRS-standardivaatimuksista irrallisen ohjeistuksen laatimista. Tulevien standardien liitetietovaatimukset käydään myös läpi. Pidemmällä aikavälillä IASB on suunnitellut korvaavansa IAS 1:n, IAS 7:n Rahavirtalaskelmat ja IAS 8:n Tilinpäätöksen laatimisperiaat-

teet, kirjanpidollisten arvioiden muutokset ja virheet uudella standardilla.

Kehitystyössä huomiota kommunikaation onnistumiseen

Tilinpäätösten laadun parantamisen on arvioitu olevan myös kommunikointikysymys. Liitetietojen sisältöä tulisi arvioida tilinpäätöksen käyttäjän kannalta: minkä viestin hän saa lukiessaan tilinpäätöstä. Tietojen esittäminen siten, että ne välittyvät eteenpäin sellaisena kuin on tarkoitettu, on ensiarvoisen tärkeää.

Kommunikaation onnistumiseksi yhtiöiden tulisi tilinpäätöksiä laatiessaan arvioida, minkälaisen kokonaiskuvan ne antavat yhtiön taloudellisesta tilanteesta ja siihen johtaneista teki-

jöistä. Liitetietojen tulisi olla yhtiökohtaisia ja ajankohtaisia.

Merkittäviä asioita olisi syytä korostaa ja olennaisen informaation olisi löydettävä helposti. Olennaisuusarviota olisi tehtävä myös liitetietoinformaation osalta. Tilinpäätösinformaation monimutkaisuutta voidaan vähentää, kun asioiden esittämistapa ja kieli ovat ymmärrettäviä ja riittävän yksinkertaisia.

Täsmäytyslaskelmat, havainnollistavat taulukot tai graffit numeroiden ja tekstin rinnalla voivat osaltaan parantaa informaatiota. Turhaa toistoa tulisi välttää, ja selkeät ristiviittaukset auttavat asioiden yhdistämisessä toisiinsa. Lisäksi pohdittavaksi jää, tulisiko liitetietojen olla nykyistä enemmän tulevaisuuteen katsovia. □

Liitetietojen rooli tilinpäätöksessä

Liitetietojen varaan rakentuu monen tärkeän asian viestiminen. IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen* -standardi käsittelee useassa kohdassa asioita, jotka määrittelevät liitetietojen roolin tilinpäätöksessä. IAS 1:n lisäksi muut standardit määrittelevät yksityiskohtaisemmin tarvittavia liitetietoja eri tilinpäätöserien suhteen.

Otteita IAS 1:n liitetietoja käsittelevistä kohdista:

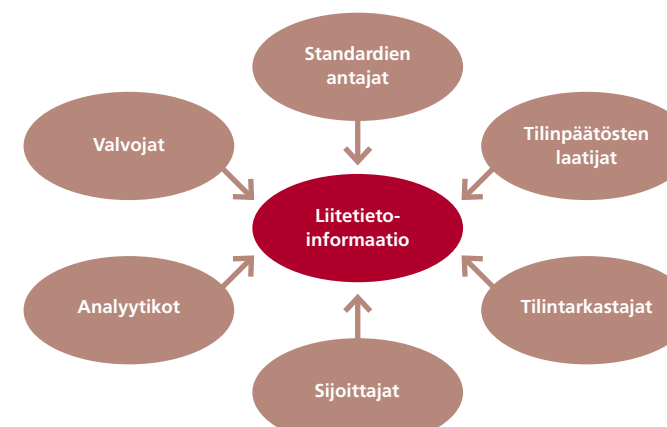
- Liitetiedot sisältävät informaatiota, joka esitetään taseessa, voittoa tai tappiota ja muita laajan tuloksen eriä osoittavassa laskelmassa, oman pääoman muutoksia osoittavassa laskelmassa ja rahavirtalaskelmassa esitettävien tietojen lisäksi. Liitetiedoissa esitetään sanallisia kuvauksia tai erittelyjä kyseisiin laskelmiin sisällystyistä eristä sekä informaatiota eristä, jotka eivät ole merkittävässä näihin laskelmiin. (IAS 1.7)
- Tilinpäätöksen päälaskelmat yhdessä liitetietoihin sisältyvän muun infor-

maation kanssa auttavat tilinpäätöksen käyttäjiä ennakoimaan yhteisön vastaisia rahavirtoja ja erityisesti niiden ajoittumista ja varmuutta. (IAS 1.9)

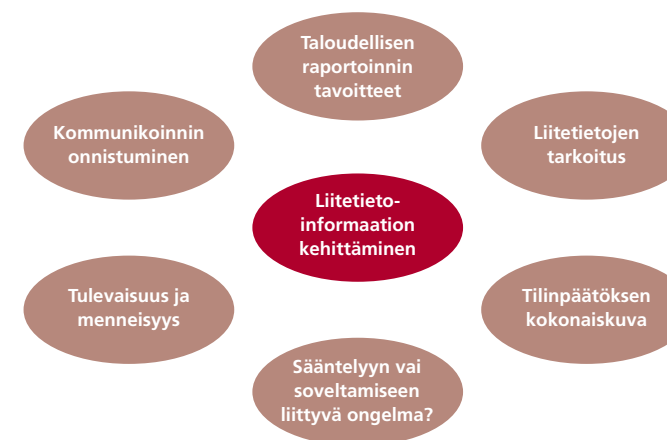
- Tilinpäätöskokonaisuuteen sisältyvät liitetiedot, joihin sisältyy yhteenveto merkittävistä tilinpäätöksen laatimisperiaatteista ja muuta selventävää tietoa. (IAS 1.10)
- Jos erä ei ole yksittäin tarkasteltuna olennainen, se yhdistetään toisiin tilinpäätöslaskelmien eriin tai liitetietojen eriin. Erä, joka ei ole riittävän olennainen, jotta se olisi perusteltua esittää erillisenä tilinpäätöslaskelmassa, voi olla perusteltua esittää erillisenä liitetiedoissa. (IAS 1.30)
- Yhteisön ei tarvitse esittää tilinpäätöksessään IFRS-standardien nimenomaisesti edellyttämää tietoa, jos informaatio ei ole olennaisista. (IAS 1.31)
- Liitetiedoissa on
 - esitettävä tilinpäätöksen laatimis-perusteet sekä yksityiskohtaiset laatimisperiaatteet,
 - esitettävä sellaiset IFRS-standardi-

en edellyttämät tiedot, joita ei esitetä muualla tilinpäätöksessä, sekä c) annettava tiedot, joita ei esitetä muualla tilinpäätöksessä, mutta joilla on merkitystä jonkin tilinpäätöslaskelman ymmärtämisen kannalta. (IAS 1.112)

- Liitetietojen esittämisjärjestys. (IAS 1.113-116)
- Yhteisön on esitettävä liitetiedoissa tiedot sellaisista johdon tekemistä harkintaan perustuvista ratkaisuista (muista kuin arviota edellyttävistä) yhteisön noudattamia tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sovellettaessa, joilla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettävien lukuihin. (IAS 1.122)
- Yhteisön on annettava liitetiedoissa tietoa tulevaisuutta koskevista oletuksista ja muista sellaisista raportointikauden päättymisajankohdan arviointiin liittyvistä keskeisistä epävarmuustekijöistä, jotka aiheuttavat riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana. (IAS 1.125)

Eri toimijaryhmillä on erilaiset roolit suhteessa liitetietoinformaatioon.

Liitetietoinformaation kehittämisessä on huomioitava monia eri näkökulmia.

LÄHTEET

FRC/Financial Reporting Council: Cutting Clutter 2011, Keskustelupaperi 10/2012 ja Feedback Statement 6/2013
 EFRAG/European Financial Reporting Advisory Group: Keskustelupaperi 7/2012 ja Feedback statement 4/2013
 EDTF/Enhanced Disclosure Task Force: Raportti – pankkien riskiliitetietojen parantaminen 10/2012 ja Progress report 7/2013
 ESMA/European Securities and Markets Authority: Kommentti EFRAGin keskustelupaperiin 1/2013 ja olennaisuuden tarkastelu tilinpäätösraportoinnissa 2/2013
 CFA/Chartered Financial Analysts: Kysely jäsenille 2012 ja yhteenveto 7/2013
 IASB/International Accounting Standards Board: Kysely tilinpäätöksen laatijoille ja käyttäjille 2012, Disclosure Forum 1/2013 ja Feedback statement 5/2013, Viitekehyskeskustelupaperi 7/2013, IASB Update 9-11/2013.

KTM Riitta Pelkonen ja KTT, YTM Kati Pajunen toimivat IFRS-tilinpäätösasiantuntijoina Finanssivalvonnassa.

Asunto- osakeyhtiöiden tilintarkastuksen erityistilanteita

Osakkeenomistajien vastuu yhtiölle aiheutuvista menoista ja mahdollisuudet verotusta minimoivaan tilinpäätössuunnitteluun tuovat haasteita taloyhtiöiden tilintarkastukseen.

JARI ETELÄMAA

ASUNTO-OSAKEYHTIÖIDEN tilintarkastuksesta tekee mielenkiintoisen ja haastavan monikin seikka. Tässä muutamia: asunto-osakeyhtiön osakkeenomistajat vastaavat viime kädessä kaikista yhtiölle aiheutuvista menoista; tulojen kerryttämisestä ja toisaalta kulujen jakamisesta osakkeenomistajien sekä osakkeenomistajien ja asuntoyhtiön kesken säädetään laissa ja yhtiöjärjestyksessä.

Lisäksi asunto-osakeyhtiöillä on useita mahdollisuuksia toteuttaa tilinpäätössuunnittelua verotuksen minimoimiseksi. Seuraavassa käsittelem muutamia asunto-osakeyhtiöiden tilintarkastukseen liittyviä erityistilanteita, joihin jälleen alkavan kevätkauden tarkastuksissa varmasti usein törmää.

Pääomavastikeperuste vai hoitovastikeperuste?

Asunto-osakeyhtiölain 3 luvun mukaan osakkeenomistaja on velvollinen maksamaan yhtiön menojen kattamiseksi yhtiöjärjestyksessä määrättyjen perusteiden mukaisesti. Lain 3 luvussa on myös määritelty menot, joiden kattamiseen yhtiöjärjestyksessä voidaan käyttää.

Kiinnostavaksi asian tekee se, että yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä tiettyjä menoja varten eri maksuperuste. Tämän säännöksen perusteella monen asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä on määritelty erilaiset maksuperusteet hoitovastikkeelle ja pääomavastikkeelle.

KUVA: Rordeo

Pääomavastikkeen käyttöala pitkäaikaisissa lainoissa

Uutta 1.7.2010 voimaan tulleessa asunto-osakeyhtiölaissa (3 luvun 3 §:n 2 mom.) on niin sanottu pääomavastikkeen oletamasäännös. Kyseisen säännöksen mukaan, jos yhtiöjärjestyksessä määrätään pääomavastikkeesta ja jollei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä, katetaan pääomavastikkeella pitkävaikutteiset menot, jotka aiheutuvat kiinteistön ja rakennuksen hankinnasta, rakentamisesta, peruskorjauksesta ja uudistuksesta.

Yhtiöjärjestyksissä todetaan usein, että pääomavastiketta peritään yhtiön pitkäaikaisten lainojen lyhennysten, korkojen ja muiden kyseisestä lainasta aiheutuvien menojen kattamiseksi. Koska ennen 1.7.2010 voimassa olleessa asunto-osakeyhtiölaissa ei ollut erillistä säädöstä pääomavastikkeesta, on yhtiöjärjestyksen pääomavastikepykälä saatettu tulkita siten, että otettaessa yhtiölle pitkäaikainen laina jonkin hankkeen menojen kattamiseksi käytetään pääomavastikeperustetta aina tällaisen pitkäaikaisen lainan hoitomenojen kattamiseen.

Muutaman asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen vastikeperusteen käyttöä koskevan Kiinteistöliiton ja Isännöintiliiton antaman lausunnon perusteella pääomavastikkeen käyttöala pitkäaikaisten lainojen tapauksissa tulee ratkaista ensisijaisesti hankkeen teknisen ja taloudellisen laajuuden kautta eikä pelkästään laina-ajan perusteella. Ks. Esimerkki sivulla 49.

Hankeosuus vai lainaosuus?

Asunto-osakeyhtiöissä on yleistä, että osakkeenomistajille annetaan mahdollisuus maksaa kerralla pois osuutensa jonkin tietyn hankkeen kustannuksista. Tällöin kyse voi olla hankeosuussuorituksesta tai lainaosuussuorituksesta. Suoritusoikeuden ajankohdan perusteella ratkeaa, kummasta on kyse. Asia on mielestäni varsin selkeästi todettu Kirjanpitolautakunnan (KILA) 7.12.2010 antamassa asunto- ja keskinäisiä kiinteistöosakeyhtiöitä koskevassa yleisohjeessa.

Yleisohjeessa todetaan, että osakkeenomistajilla on usein mahdollisuus suorittaa hankeosuutensa tietystä investointihankkeesta ennen hankkeen aloittamista tai sen alkuvaiheessa ennen kuin yhtiö rahoittaa hankkeesta aiheutuvia menoja vieraalla pääomalla.

Epäyhtenäistä käytäntöä on esiintynyt esimerkiksi tilanteissa, joissa hankkeen ensi toteuttamisvaiheessa rahoitetaan limiittiluotolla, joka hankkeen loputtua maksetaan pois / muutetaan pitkäaikaiseksi lainaksi antamalla samalla osakkeenomistajille mahdollisuus suorittaa osuutensa käytetyn limiitin määrästä.

Kyse on tällöin lainaosuussuorituksesta. Suoritus ei voi olla hankeosuussuoritus, koska se ei tapahdu ennen hankkeen aloittamista tai sen alkuvaiheessa, ja yhtiö on jo ehtinyt rahoittaa hankkeesta aiheutuvia menoja vieraalla pääomalla. Kirjanpitolautakunta on antanut asiaa koskevan lausunnon 5.6.2012 (nro 1890).

OTETTAESSA PITKÄ-AIKAINEN LAINA TULEE PÄÄOMAVASTIKKEEN KÄYTTÖALA RATKAISTA ENSISIJAISESTI HANKKEEN TEKNISEN JA TALOUDELLISEN LAAJUUDEN PERUSTEELLA.

Negatiivinen oma pääoma

Kuten osakeyhtiölaissakin, asunto-osakeyhtiölain 2:23 §:n mukaan hallituksen on viipymättä tehtävä osakepääoman menettämistä rekisteri-ilmoitus, jos yhtiön hallitus havaitsee, että yhtiön oma pääoma on negatiivinen.

Toimintakertomuksessa on annettava selvitys oman pääoman lisäyksistä, jos tilinpäätöksen sisältämä tase osoittaa oman pääoman negatiiviseksi, mutta hallitus katsoo, ettei sillä ole velvollisuutta tehdä osakepääoman menettämistä koskevaa rekisteri-ilmoitusta.

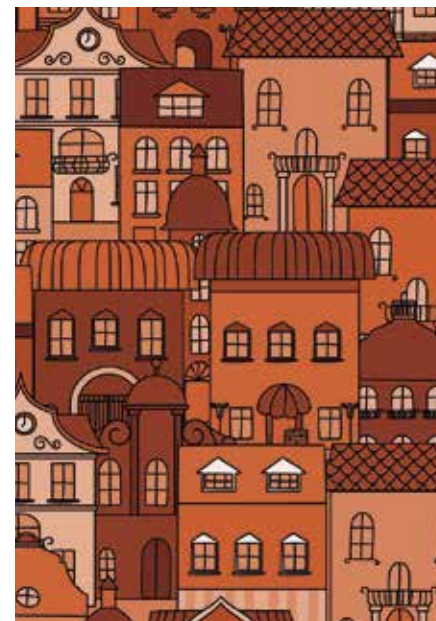
Oman pääoman lisäyksiksi katsotaan AOYL 16 luvussa tarkoitettu pääomalaina, poistoerot sekä vapaaehtoiset varaukset. Asunto-osakeyhtiöissä on harvoin pääomalainoja eikä poistoerojakaan synny, koska yhtiöiden ei tarvitse tehdä poistoja ennalta laaditun suunnitelman mukaan.

Näin ollen oman pääoman riittävyttä koskevassa erillisessä laskelmassa taseesta huomioidaan käytännössä usein vain vapaaehtoiset varaukset eli käytännössä asuintalovaraukset. Edellä esitetyn lisäksi asunto-osakeyhtiöt voivat laskelmassa huomioida omaisuuden todennäköisen luovutushinnan ja kirjanpitoarvon olennaisen eron. Tästä asiasta KILA on antanut lausunnon nro 1865 (1.2.2011).

Asunto-osakeyhtiössä oma pääoma muuttuu negatiiviseksi yleensä tilanteessa, jossa suuren, lainarahalla rahoitettavan korjaushankkeen menot jätetään aktiivimatta kirjaamalla ne tuloslaskelmaan kuluksi. Suuren tilikausikohtaisen tappion myötä oma pääoma painuu negatiiviseksi ja tätä kautta joudutaan laatimaan selvityksiä oman pääoman riittävydestä. Siten pelkällä kirjanpidollisella ratkaisulla – aktivoidaanko vai ei – saattaa olla merkittävä vaikutus asunto-osakeyhtiön omaan pääomaan.

Korjausmenojen kirjanpidollinen käsittely

Asunto-osakeyhtiölaissa, KILA:n kannotoissa sekä verolainsäädännössä korjausmenot jaetaan luonteensa mukaan karkeasti ottaen kahteen kategoriaan; kiinteistön ja rakennuksen kunnossapito- / ylläpitomenoihin ja uudistusmenoihin. Uudistusmenot ovat yhteisnimike kiinteistön ja rakennuksen perusparannuksesta, lisärakentamisesta ja lisäalueen hankinnasta aiheutuville menoille.

ESIMERKKI

Asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen mukaan hoitovastikeperuste on huoneistojen lattiapinta-alat ja pääomavastikeperuste on osakkeiden lukumäärä. Asunto-osakeyhtiö niputti kolme pienempää hanketta yhteen ja nosti näiden hankkeiden menojen kattamiseksi 50 000 euron lainan laina-ajan ollessa kuusi vuotta (puuosien huoltomaalausta, vähäisen vesivahingon korjaus ja räystäiden uusiminen).

Yhtiön edellisen tilikauden toteutuneet korjauskulut olivat noin 28 000 euroa ja seuraavalle tilikaudelle oli edellä mainitun hankkeen lisäksi budjetoitu korjauksiin 28 000 euroa. Kyseisen 50 000 euron lainan hoitomenu tuli kattaa hoitovastikeperusteella, koska kyse oli enemmänkin kiinteistön arvoa säilyttävistä eikä niinkään perusparannus-/peruskorjausluonteisista menoista. Hankkeiden kustannukset eivät myöskään rasittaneet yhtiön taloutta siten, että niiden olisi voitu katsoa olevan peruskorjaus- tai perusparannusluonteisia hankkeita, joiden kustannukset olisi tullut kattaa pääomavastikkeella.

Kirjanpitolautakunta on yleisohjeessaan 7.12.2010 todennut, että korjaushankkeista aiheutuneet menot voivat olla kirjanpidolliselta luonteeltaan kirjanpito- ja tilinpäätöskäsittelyssä joko perusparannusmenoja, suurehkoja korjausmenoja tai muita (vuosi)korjausmenoja. Näistä perusparannusmenot ovat aktiivointipakon alaisia menoja.

Perusparannusmenoiksi luetaan esimerkiksi menot, joilla rakennuksen laatutasoa nostetaan aiempaa korkeammaksi. Valtaosa asunto-osakeyhtiöiden merkittävistä korjausmenoista muodostuu suurehkoista korjausmenoista eli peruskorjauksista. Peruskorjauksissa on mielestäni kyse kiinteistön tai sen osan "päivittämisestä" vastaamaan tämän päivän tavanomaista uudistustantantasa.

Peruskorjausmenoja ovat esimerkiksi linjasaneerausmenot ja ikkunoiden uusimismenot. Kirjanpitolautakunta toteaa yleisohjeessaan 7.12.2010, että perusparannusmenojen aktiivointipakon lisäksi on hyvän kirjanpitotavan mukaista myös rakennuksen taloudellista pitoaika kasvattavien korjausmenojen aktiivointi, vaikka näihin menoihin ei voida katsoa liittyvän varsinaista aktiivointipakkoa. Täten esimerkik-

si linjasaneerausmenot saatetaan kirjata jopa kokonaan tuloslaskelmaan kuluksi.

Muut (vuosi)korjausmenot, jotka eivät siis nosta rakennuksen laatutasoa tai kasvata rakennuksen taloudellista pitoaika, tulee vähentää tilikauden kuluna. Tällaisia korjausmenoja ovat KILA:n mukaan esimerkiksi vaurioituneen omaisuuden ennalleen saattamisesta aiheutuneet korjausmenot sekä laitteiden teknisestä vanhenemisesta aiheutuneet korjausmenot.

Rahoitus korjausmenojen kirjanpidollisessa käsittelyssä

Rahoituksella on myös oma roolinsa korjausmenojen kirjanpidollisessa käsittelyssä. Mikäli korjausmenon kattamiseen käytetään rahastoituja varoja, esimerkiksi korjausrahoitukseen kerättyjä varoja, on rahastoiduilla varoilla katettu osuus korjaushankkeesta aktivoitava. Samoin mikäli yhtiökokous on päättänyt rahastoida osakkeenomistajien tiettyä hanketta varten maksamat hankeosuussuoritukset, on ainakin näillä varoilla katettu osuus hankkeesta aktivoitava.

Lisäksi on todettava, että pääomavastikkeiden ja vastaanotettujen lai-

naosuussuoritusten rahastoiminen on mahdollista vain, jos euromäärältään vastaava osuus lainarahalla katetusta hankkeesta on aktivoitu taseeseen. Mikäli siis esimerkiksi 15 vuoden rahalaitoslainalla rahoitetut linjasaneerausmenot kirjataan kokonaisuudessaan tuloslaskelmaan kuluksi, ei kyseisen lainan lyhennyksiä varten kerättäviä pääomavastikkeita ja lainaosuus-suorituksia voi jatkossa miltään osin rahastoida. □

Seuraavassa Balanssi-lehden numerossa 2/2014 ilmestyvässä asunto-osakeyhtiön tilintarkastusta koskevassa artikkelissa käsitellään mm. toimintakertomuksen sisältöä, osakasluettelon ylläpitämistä ja tilintarkastajan raportointia.

HTM **Jari Etelämaa** toimii tilintarkastajana Tilintarkastus J. Etelämaa Oy:ssä

HAKEMUS

tilintarkastajatutkintoihin

aprillipäivään mennessä

KHT- ja HTM-tilintarkastajatutkinnoissa mitataan hakijan osaamista ja valmiuksia hoitaa itsenäisesti tilintarkastustehtäviä. Tilintarkastajan auktorisoinneista kiinnostuneiden kannattaa laittaa muistiin aprillipäivä, jolloin haku aika vuoden 2014 HTM- ja KHT-tutkintoihin päättyy. Tilintarkastuslautakunnalle osoitettujen hakemusten tulee olla perillä viimeistään tiistaina **1.4.2014**. Kolmisivuiset hakemuslomakkeet ovat tulostettavissa TILA:n kotisivuilta ja allekirjoitetun hakemuksen voi lähettää myös skannattuna tiedostona sähköpostitse.

KUKA VOI HAKEA TILINTARKASTAJA- TUTKINTOIHIN?

Voit hakea KHT- ja HTM-tutkintoon, kun olet suorittanut yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa lainsäädännön edellyttämät opinnot laskentatoimesta, oikeustieteestä ja muista oppiaineista. Lisäksi tulisi olla vähintään kolmen vuoden käytännön kokemus tilintarkastuksen ja laskentatoimen tehtävistä.

Tilintarkastajatutkintoihin hakiessasi hyväksesi voidaan lukea myös muita vastaavia korkeakouluopintoja Suomessa tai ulkomailla. Opintojen on laajuudeltaan ja sisällöltään oltava lainsäädännön mukaisia. Opinnot vaativuksiin liittyy poikkeuksia, jotka on kirjattu Tilintarkastuslain 6 ja 7 §:iin.

VINKKI HTM-TUTKINNOSTA KIINNOSTUNEILLE

HTM-tutkintovaatimusten edellyttämää työkokemusta voi kerryttää myös oppisopimuskoulutuksella. Lisätietoja tästä mahdollisuudesta saat HTM-yhdistyksen kotisivuilta ja oppisopimuskoulutuksen kotisivuilta.

<http://www.htm.fi/htm-tilintarkastajaksi/htm-tutkintovalmennus>
<http://www.oppisopimus.net/>

TUTKINNOT

KATTAVAT TIEDOT KHT- JA HTM-TUTKINNOISTA

Miten kauan tutkinnot kestävät? Mikä on suositeltava vastauksen pituus? Saako tutkintoon tuoda taustamateriaalia sähköisessä muodossa?

Löydät Tilintarkastuslautakunnan kotisivuilta – www.tilintarkastuslautakunta.fi – kattavasti kaiken tilintarkastajatutkintoihin liittyvän informaation kuten hakuoppaan, tutkintoesitteet ja kirjallisuusvinkit valmistautumista varten. Tuntumaa tentteihin voi ottaa perehtymällä kotisivuille kerättyihin tutkintotehtäviin vuosilta 2005–2013.

Vastauksia tentteihin hakijoita askarruttaviin kysymyksiin löytyy TILA:n kotisivujen **Usein kysytyä -osiosta**. Kysymys-vastaus -osion avulla tutkintoihin hakeutumisesta, tutkintopäivien käytännön järjestelyistä samoin kuin vastaustekniikoista ja tutkintojen arviointiperusteista piirtyy selkeä kuva.

Myös tilintarkastajajärjestöjen kotisivuilta löytyy tietoa tilintarkastuksesta ja tilintarkastajatutkinnoista.

<http://www.htm.fi/htm-tilintarkastajaksi>
<http://www.khtyhdistys.fi/tilintarkastus>

Tutkintovalmennusta KHT- ja HTM-tutkintoihin

Tilintarkastajatutkintoihin tähtääville on tarjolla tutkintovalmennusta, jonka kehitystyössä ja toteutuksessa on hyödynnetty tilintarkastajajärjestöjen ja suurimpien KHT-yhteisöjen asiantuntemusta. Valmennuksen käytännön järjestelyistä vastaa KHT-Media Oy, joka on jo 30 vuoden ajan toiminut mm. taloushallinnon ammattilaisten ja liikkeenjohdon kouluttajana.

Tutkintovalmennus on osa tilintarkastajien valmennusohjelmaa. HTM-tilintarkastajien valmennusohjelman ja KHT-tilintarkastajien valmennusohjelman suunnittelu tapahtuu erillisessä työryhmässä KHT-yhdistyksessä. Valmennusohjelmia kehitetään mm. osallistujapalautteen ja lainsäädäntömuutosten perusteella, KHT-Media Oy:n koulutuspäällikkö **Maarit Mänttari** kertoo.

Hänen mukaansa valmennuksen sisällössä korostuu tilintarkastajatutkinnon näkökulma. Lisäksi käytännön harjoitukset linkittyvät vahvasti tenttitehtävien tekemiseen.

Tutkintoihin valmistautuminen tapahtuu useimmiten oman työn ohella, mikä edellyttää valmentautuvalta rautaista ajankäytön hallintaa.

Tutkintovalmennuksen käynnistävissä orientoitumispäivässä kurssilaiset saavat ohjausta lukusuunnitelman tekoon ja ajankäytön hallintaan.

Valmennus rakentuu lähiopetuspäivistä ja verkossa tapahtuvasta etäopiskelusta. Mänttärin mukaan huolelli-

– Tutkintovalmennuksessa käyttöön otettu uusi verkko-oppimisympäristö tukee osallistujien ajankäytön hallintaa monin eri tavoin, kertoo Maarit Mänttari.

nen valmistautuminen lähiopetuspäivien nostaa oppimistehoja. Etukäteisvalmistelujen helpottamiseksi valmennuksessa on otettu käyttöön uusi verkko-oppimisympäristö Fronter.

Ajankäytön hallinnan kannalta se tarjoaa yksilöllisiä mahdollisuuksia orientoitua opiskeluun. Verkkomateriaalit ovat käytettävissä hyvissä ajoin ennen lähiopetuspäivää, joten kurssilaiset pääsevät ratkomaan ennakkotehtäviä ja tutustumaan etukäteen lähiopetuspäivien aineistoihin itselleen parhaiten sopivana ajankohtana.

Verkko-oppimisympäristö tarjoaa ihanteelliset mahdollisuudet vanhan sanonnan - "kertaus on opintojen äiti" - toteutukseen. Tutkintovalmennukseen osallistuva pääsee kertaamaan lähiopetuspäivissä käsitellyjä asioita verkossa.

Sähköiseen kysymysklinikkaan on koottu kouluttajille esitettyjä kysymyksiä. Ja keskeisten asioiden kertaus onnistuu erillisen testityökalun avulla, sanoo Mänttari.

Lisäksi hyllytilaa ja mapeja säästyy eikä salkkukaan pullistele, koska kaikki lähiopetuspäivien aineistot ovat saatavilla hyvässä järjestyksessä verkon materiaalihallinnassa.

Tutkintovalmennus KHT-kokelaille 2013/2014

<http://www.khtmedia.fi/koulutus/kht-valmennusohjelma-2014>

Tutkintovalmennus HTM-kokelaille 2013/2014

<http://www.khtmedia.fi/koulutus/htm-valmennusohjelma-2013-2014>

Muuta valmennuskoulutusta

Myös joissakin yliopistoissa on mahdollisuus osallistua tilintarkastajatutkintoihin ja tilintarkastajan uralle valmentaville kursseille. Lisäksi

tilintarkastuksen erityiskursseja järjestetään joissakin ammattikorkeakouluissa.

HTM-tilintarkastajat ry:n kotisivuilta löytyvät linkkilistaukset yliopistojen,

korkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen kotisivuille.

<http://www.htm.fi/htm-tilintarkastajaksi/tutkintovaatimukset>

Key Elements of Coso – Control Environment

Kevätseminaari 31.3.–1.4.2014 | Kalastajatorppa, Helsinki

Mukana mm. Deanna Sullivan | Mikael Niskala | Markku Pohjola

Deanna Sullivan

Seminaarissa ensimmäisenä päivänä tarjoamme näkemyksiä organisaation valvontaympäristöön hallituksen, talousjohdon, etiikan, palkitsemiskäytäntöjen, yritysvastuun ja vielä tunteidenkin näkökulmista.

Toisena päivänä seminaari huipentuu koko päivän mittaiseen Coso-työpajakoulutukseen vetäjänä paljon kiitosta saanut Deanna Sullivan.

Muita kevään kursseja

SISÄISEN TARKASTUKSEN AMMATTIKURSSI I

Kurssin tavoitteena on antaa perusvalmiudet ymmärtää ja soveltaa sisäisen tarkastuksen keskeisiä käsitteitä ja prosesseja. Uudelle aloittelevalle tarkastajalle "MUST".

SISÄISEN TARKASTUKSEN AMMATTIKURSSI II

Kurssin tavoitteena on syventää osaamista erityisesti sisäisen tarkastuksen johtamisesta, tarkastustyön suunnittelusta ja ohjauksesta, tarkastuksen ja sen sidosryhmien (tarkastuskohteet ja ylin johto) välisestä viestinnästä sekä ammattistandardien mukaisesta laadun ja toiminnan kehittämisestä.

CIA-TUTKINTOON VALMENTAVA KOULUTUS (Certified Internal Auditor)

CIA Certification on maailmanlaajuisesti tunnettu sisäisen tarkastuksen tutkinto.

Jos suunnitelmassasi on CIA-tutkinnon suorittaminen, on tämä kurssi sinua varten.

CCSA KURSSI (Certificate in Control Self-Assessment)

Kurssi tukee CCSA tenttiin valmistautumista ja täyttää IIA:n vaatimukset siten, että sillä tehtävät harjoitukset riittävät korvaamaan todistuksen saamisen edellyttämän kokemuksen.

SISÄISELLÄ TARKASTUKSELLE LISÄARVOA PROJEKTIHALLINTAAN

Projektinjohtamisen teemapäivää lähestytään sisäisen tarkastajan näkökulmasta. Teemapäivän aikana laaditaan erilaisten projektien erilaisia tarkastussuunnitelmia perustuen päivän osuuksien sisältöön.

Lisätiedot ja ilmoittautumiset

www.theiia.fi/tapahtumat/koulutustiedot

EROTUKSEN VIISARIT

Menokehysriiheltä odotetaan jämäkkyyttä

Suomi käy vajaalla teholla. Vienti ei vedä, yritykset eivät investoi eikä kansa kuluta. Valtio ja kunnat kyllä kuluttavat paljon enemmän kuin tienavat. Tästä ei muodostu hyvää yhtälöä. Julkinen velka uhkaa revetä liitoksistaan ja velkaantumisen haamuraja 60 prosenttia bruttokasantuotteesta näyttää väjäämättömältä jo 2014. Jotain pitäisi tehdä.

Kataisen hallitus sai kuin saikin viime vuoden lopulla kasaan rakennepaketinsä. Paketti on sinänsä hyvä, mutta sen täytäntöönpanosta pitäisi myös huolehtia. Jos ja kun paketti joskus saadaan toimimaan, sen myönteiset taloudelliset vaikutukset alkavat purra vasta vuosien päästä. Sadon hyvistä vaikutuksista korjaa vasta seuraava, tai sitä seuraava hallitus.

Nykyinen hallitus tekee enää yhden budjetin. Se on myös vaalibudjetti. Takavuosina vaalien alla tehdyt budjetit olivat suistaa maan perikatoon. Julkisia menoja kasvatettiin säälimättömästi vaalikarjan ohjailuksi oikeille laiturille.

Nyt tällainen politiikka olisi täysin anteeksiantamaton. Uskonkin, että Kataisen hallituksesta löytyy riittävästi ymmärrystä menojen kurissapitämiseen. Jos tämä on joillekin hallituspuolueille ylitsepääsemättömän vaikeaa, sallittakoon heidän poistua hyvässä järjestyksessä opposition riveihin.

Suomen kansa on aina arvostanut vastuunkantajia. Vaikka tuntuisi luonteelta, että kansa palkitsee vaaliurnilla eniten etuisuuksia luvanneet tahot, niin näin ei kuitenkaan ole. Suomalaiset ymmärtävät, että pitkän päälle ei ole mahdollista syödä enempiä kuin tienaa. Hyvinvointiyhteiskunta vaatii välillä myös uhrauksia, ja nyt näyttää siltä, että uhrausten aika.

Uhraukset tarkoittavat etuuksien leikkaamista ja verojen kiristämistä. Kummassakin on tarkoin punnittava, minne näitä toimia kohdistetaan. Etuuksia tulee leikata sieltä, missä niitä vähiten tarvitaan. Poliitikkojen on poliittisen vastuunsa pii-

rissä ratkaistava, missä leikkauksia tehdään. Heidän on turha odottaa, että joku muu tekisin tämän likaisen työn.

Verotuksen linjaratkaisujen tausta on perattava huolellisesti. Suomi on jo nyt yksi maailman ankarimmista verottajista, mikä tuo omat rajoitteensa tuleville linjauksille. Veroja kohdistettaessa tulee ottaa huomioon veronmaksukyky ja se, miten turmiollinen vero on talouskasvun kannalta.

Verotuksen progressiivisuus on perusteltu kohtuulliseen rajaan asti. Ansiotulojen verotuksessa ei näyttäisi olevan tilaa uusille kiristyksille. Erityisesti työn verotuksessa pitäisi säilyä kohtuullisuus. Hyvä mitta kohtuullisuudelle olisi siinä, että työmies saisi aina pitää palkastaan itsellään ainakin puolet. Tällä hetkellä tämä tavoite näyttää karanneen varsin etäälle, mutta tavoitteesta ei tulisi luopua.

Talouden dynamiikan kannalta haitallisimmin vero on yritysten vero. Tämä tosiasia näyttää olleen tarkkaan hallituksen tiedossa, kun se päätti noin vuosi sitten esittää yhteisöverokannan radikaalia alentamista 20 prosenttiin. Tämä on teko, josta Kataisen hallitus tullaan muistamaan vielä vuosien päästä. Päätös oli rohkea ja pelisilmän kirk-

kautta osoitti se, että kaikki hallituspuolueet olivat sen takana. Kaikille se ei kuitenkaan ollut helppoa. Onko meillä yhtään veroa, jota nyt voitaisiin hyödyntää lisätulolähteenä valtiolle? Yhtään täysin napakymppiä ei ole näköpiirissä, mutta kun lisätuloja on saatava, katseet kääntyvät arvonlisäverotuksen suuntaan.

Suomi voisi seurata muita Pohjoismaita ja korottaa perusverokannan 25 prosenttiin. Alempienkin verokantojen korottaminen tulisi harkita erikseen. Arvonlisävero on ainoa vero, jossa pienillä tarkistuksilla on mahdollista saada huomattava lisätuotto. Korotus söisi ostovoimaan, mutta ei kohtuutomasti. Vientiä se ei haittaisi lainkaan.

Elämme linjavallinnassa edessä. Kataisen hallituksen on löydettävä kevään mittaan tie, jolla saamme taloutemme kääntymään. Emme voi odottaa vuotta ja uutta hallitusta, joka vastaa käärisi hihat ja ryhtyisi töihin. □

PAULI K. MATTILA

Mukautettu kertomus haaste kokeneellekin tilintarkastajalle

TIMO VIRKILÄ

Merkittävä epävarmuus toiminnan jatkuvuudessa vaikuttaa aina tilintarkastuskertomuksen sisältöön. Mukautetun kertomuksen antaminen on haaste kokeneellekin tarkastajalle.

JOTTA tilintarkastaja voi tarvittaessa antaa mukautetun eli toiselta nimeltään myös nk. epäpuhtaan tilintarkastuskertomuksen, on hänen tunnettava ja ymmärrettävä näiden ”ei vakiomuotoisten kertomusten” systematiikkaa.

Ei-vakiomuotoisten kertomusten systematiikasta

Terminologisesti on hyvä pitää erillään käsitteet *mukautetut tilintarkastuskertomukset ja mukautetut lausunnot*. Mukautetulla lausunnolla tarkoitetaan sitä, kun jokin tilintarkastus- tai erityislain säännöksen vaatima lausunto ei ole vakiomuotoinen. Mukautetulla tilintarkastuskertomuksella tarkoitetaan tilintarkastuskertomusta aina silloin, kun se ei ole vakiomuotoinen.

Systematiikan oppiminen ei yleensä tapahdu ”yhdessä yössä” tai kerralla vaan se opitaan tilintarkastaja-ammattisa toimimalla. On myös hyvä pitää mielessä, että mukautetut lausunnot on aina perusteltava. Ainakin nk. Big4 -ketjuun kuuluvien tilintarkastusyhteisöjen ohjeistuksissa korostetaan, että ennen tilintarkastuskertomuksen antamista tulee sen sisällöstä konsultoida toisen samassa yhteisössä työskentelevän tilintarkastajan kanssa, mikäli annettava tilintarkastuskertomus poikkeaa vakiomuotoisesta.

Myös kansainväliset tilintarkastusstandardit edellyttävät, että ennen mukautetun tilintarkastuskertomuksen antamista on asiasta kommunikoitava tarkastuskohteen hallintoelimen kanssa (ISA 705, kappale 28).

Erityyppisiä mukautettuja kertomuksia

Seuraavassa on käyty lyhyesti läpi erityyppisten mukautettujen kertomusten systematiikkaa.

Mukautettu (”modified”) *tilintarkastuskertomus*

Mukautettu tilintarkastuskertomus sisältää mukautetun eli vakiomuodosta poikkeavan, tilintarkastuslain edellyttämän lausunnon tai erityislainsäädännön edellyttämän lausunnon (muut lakiin perustuvat lausunnot) tai se sisäl-

tää tilintarkastuslain määrittelemän huomautuksen tai tarpeelliset lisätiedot.

Tiettyjä seikkoja painottavat lisätiedot (”emphasis of a matter”)

Tiettyjä seikkoja painottava kappale ei vaikuta tilintarkastuskertomuksen lausunnon sisältöön ts. tilintarkastuskertomuksen itse lausunto annetaan vakiomuotoisena.

Muita seikkoja koskevat lisätiedot (”other matters”)

Muita seikkoja painottava (melko harvinainen Suomessa) lisätietokappale ei myöskään vaikuta tilintarkastuskertomuksen lausunnon sisältöön ts. tilintarkastuskertomuksen lausunto annetaan vakiomuotoisena.

Ehdollinen/Varauman sisältävä lausunto (”a qualified opinion”)

Ehdollinen/Varauman sisältävä lausunto ilmaistaan siten, että se pätee ”lukuun ottamatta” (engl. except for) sen asian vaikutuksia, jota ehto koskee. Ehdollinen lausunto tulee antaa, kun tilintarkastaja toteaa hankittuaan tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä, että havaitut virheellisydet tai saadun evidenssin puutteellisuudet ovat yksin tai yhdessä tilinpäätöksen kannalta olennaisia, mutta eivät laajalle ulottuvia.

Kielteinen lausunto (”an adverse opinion”)

Kielteinen lausunto tulee yleensä aina esimerkiksi silloin, kun toimivan johdon kanssa syntyneellä erimielisyydellä on niin olennainen ja laaja vaikutus tilinpäätökseen tai toimintakertomukseen, että tilintarkastaja toteaa ehdollisen kertomuksen olevan riittämätön tuomaan esiin tilinpäätöksen harhaanjohtavuutta tai puutteellisuutta. Tilintarkastajan tulee antaa kielteinen lausunto silloin, kun hän hankittuaan tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä toteaa, että virheellisydet ovat yksin tai yhdessä tilinpäätöksen kannalta sekä olennaisia että laajalle ulottuvia.

TILINTARKASTUSKERTOMUKSEN ANTAMISTA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET JA OHJEISTUS

Myös mukautetun tilintarkastuskertomuksen sisällöstä on määrätty voimassa olevassa tilintarkastuslaissa (459/2007) ja sen 3 luvun 15 §:ssä.

Mukauttamisesta ja sen muodoista sekä sisällöstä on säädelty myös ISA-standardeissa 700, 705 ja 706 (tässä yhteydessä ei kommentoida mahdollisia standardimuutoksia, jotka tulevat voimaan aikaisintaan v. 2016).

Lausunnon antamatta jättäminen ("a disclaimer of opinion")

Lausunto tulisi jättää antamatta, kun tilintarkastuksen laajuutta koskevan rajoituksen mahdollinen vaikutus on niin olennainen ja laajalle ulottuva, että tilintarkastaja ei ole pystynyt hankkimaan tarpeellista määrää tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä ja hän toteaa, että havaitsemattomien virheellisyksien ilmaantuessa voisivat mahdolliset vaikutukset olla sellaisia, että tilintarkastaja ei voi antaa lausuntoa tilinpäätöksestä tai toimintakertomuksesta.

Säännökset, ohjeet ja sekaannusta aiheuttavat asiat

Tilintarkastuslain ja standardien sisältö on hyvin samankaltainen mitä tulee mukauttamiseen. Oman haasteensa mukauttamiseen ja kertomuksen sisältöön tuovat Suomessa (ja myös Ruotsissa) tilintarkastuslaissa säännelty hallinnon tarkastus, jota muualla ei juurikaan tunneta.

Aiemmin voimassa olleen vanhan tilintarkastuslain "pakolliset" lausunnot vastuuvapauden myöntämisestä, tilinpäätöksen vahvistamisesta ja voitonjaosta aikaansaiivat myös paljon sekaannusta erityisesti ulkomaisten toimijoiden keskuudessa. Sekaannusta syntyi erityisesti, jos lausuntoja piti mukauttaa.

Tilanne on osin säilynyt ennallaan, koska VALA:n kannanoton mukaan näitä "ei lakiin perustuvia" pyyntöjä voi edelleen pyytää tilintarkastajalta, jonka on niihin suostuttava. Oma kantani tilintarkastajana on, että pyydettyä lausuntoja totean vain asian tilan ja jat-

kotoimista päättäminen kuuluu esimerkiksi yhtiökokoukselle. Tässä kirjoituksessa ei siten käsitellä em. pyyntöjen vaikutusta mukautettuihin kertomuksiin ja itse lausunnon sisältöön.

Epäyhtenäiset termit

Jossain määrin sekaannusta aiheuttavat myös ristiriitaiset termit tilintarkastuslain ja ISA-viitekehyksen välillä. Puhuttaessa ehdollisesta lausunnosta tarkoitetaan jotakin tilinpäätöksessä olevaa virheellisyyttä (merkittävä, mutta ei laajalle ulottuva), joka ei tee koko tilinpäätöstä virheelliseksi, mutta kyseisen virheellisyyden osalta tilinpäätöstä ei ole laadittu voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Aiemmin myös standardin käänöksessä käytettiin tätä samaa ilmaisua. Nykymuodossaan se on korvattu termillä "varauman sisältävä lausunto", joka antaa paremman käsityksen asiasta. Tilintarkastuslaissa on edelleen käytössä termit vakiomuotoinen, ehdollinen ja kielteinen. Tämän olisi voinut oikaista, kun lakiin tehtiin hiljattain joitakin muutoksia, jotka tulivat voimaan 1.1.2014 alkaen.

OHJEISTUSTA MUKAUTETUISTA KERTOMUKSISTA

KHT-Media Oy:n vuosittain julkaisemassa kirjassa "Tilintarkastajan raportointi" on erittäin hyvä ja ansiokkaasti esitetty kokonaisuus mukautetuista kertomuksista (vuoden 2013 painos s. 135–181, vuoden 2012 painos s. 118–169). Niihin kannattaa perehtyä ainakin tilanteissa, joissa ei ole mahdollista antaa vakiomuotoista kertomusta.

Kuinka going concern -asiat vaikuttavat kertomuksen sisältöön?

Yhteisön tai säätiön johdolla on velvollisuus tehdä arvio sen kyvystä jatkaa toimintaansa. Tämä vaatimus tulee tilinpäätösnormistosta. Tilintarkastaja on puolestaan velvollinen hankkimaan tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Evidenssiä tulee hankkia siitä, että johdon on ollut asianmukaista käyttää oletusta toiminnan jatkuvuudesta tilinpäätöksen laatimisessa ja esittämisessä ja tekemään johtopäätöksen siitä, onko olennaista epävarmuutta yhteisön kyvystä jatkaa toimintaansa.

Tilintarkastaja päättää edellä mainitun johdon arvion ja tilintarkastuksessa hankitun evidenssin sekä tekemiensä johtopäätösten perusteella, tarvitaanko tilintarkastuskertomukseen mukautuksia.

Perussääntö on, että mikäli merkittävää epävarmuutta toiminnan jatkumisen kannalta on olemassa, vaikuttaa se aina annettavan tilintarkastuskertomuksen sisältöön. Toisin sanoen kertomus ei tällöin voi koskaan olla vakiomuotoinen.

KHT-yhdistyksen kustantama Tilintarkastajan raportointi -kirja (2013) sisältää selkeän kaavion (s.165) miten merkittävä epävarmuus tulee ottaa huomioon ja miten se vaikuttaa kertomuksen sisältöön. Tiivistäen voidaan todeta, että toiminnan jatkuvuuden ollessa uhattuna sisältää tilintarkastuskertomus aina lisätiedon (lausuntoon vaikuttamatta) tai kertomus voi olla ehdollinen tai kokonaan kielteinen.

Esimerkkejä mukautuksesta listayhtiöiden kertomuksissa

Tällä sivulla on esitetty kaksi esimerkkiä mukautetuista tilintarkastuskertomuksista listatuissa yhtiöissä, joissa molemmissa toiminnan jatkuvuus on ollut uhattuna.

Kuten esimerkeistä käy ilmi, on molemmissa tilinpäätöksissä ja toimintakertomuksissa annettu tilintarkastajan näkemyksen mukaan tarpeelliset tiedot, joten esimerkit ovat sellaisia, joissa itse lausunto on ollut vakiomuotoinen.

Listatuissa yhtiöissä toiminnan jatkuvuuden uhat ovat tulleet esille kaiketi jo aiemmin, koska käsitykseni mukaan sääntely (AML) on edellyttänyt toiminnan jatkuvuuteen liittyvien uhkien julkistamista heti niiden tultua esille. Tässä tapauksessa tilintarkastuskertomuksen sisällöllä lienee asian tilaa täydentävä merkitys, vaikka tilintarkastajan on säännösten mukaan annettava kertomus kuitenkin oheisessa muodossa.

ESIMERKKI 1

Tiettyjen seikkojen painottamista koskevat lisätiedot

Haluamme kiinnittää huomiota toimintakertomuksen kappaleeseen "Liiketoiminnan lähiajan riskit ja epävarmuustekijät" sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin. Näissä kohdissa todetaan, että, mikäli yhtiö ei saavuta taloudellisia tavoitteita tai täytä rahoitussopimuksen mukaisia kovenanttiehtoja eikä yhtiö onnistu lyhyt- tai pitkäaikaisen rahoituksen uudelleenjärjestelyssä, voi tämä johtaa käyttöpääoman ehtymiseen, rahoitussopimusten irtisanomiseen ja vaikeuksiin yhtiön liiketoimintaan jatkamisessa.

ESIMERKKI 2

Tietyn seikan painottamista koskeva lisätieto

Haluamme kiinnittää huomiota toimintakertomuksessa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa selostettuihin seikkoihin siitä, että yhtiön toiminta on tappiollista ja tämä on heikentänyt yhtiön maksuvalmiutta. Kuten toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa on kuvattu, edellyttää toiminnan jatkuvuus yrityssaneeraukseen pääsemistä, lisärahoituksen saamista ja laina-aikojen pidentämistä sekä toiminnan kannattavuuden parantamista. Nämä seikat yhdessä muiden toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksen laatimisperiaatteissa esitettyjen seikkojen kanssa viittaavat sellaiseen olennaiseen epävarmuuteen, joka saattaa antaa merkittävää aihetta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Lausuntoamme ei ole mukautettu tämän seikan osalta.

Poikkeustoimenpiteiden lopputuloksen heijastuttava tarkastuskertomukseen

Olen kommentoinut aiemminkin erään rakennusosakeyhtiön tilintarkastuskertomusta, jossa kertomus oli vakiomuotoinen, vaikka liitetiedoissa oli selkeästi tuotu esille tiettyjen velkojien hakeneen yhtiötä konkurssiin. Lisäksi yhtiö oli jättänyt hakemuksen kärjaoikeudelle yrityssaneeraukseen pääsemiseksi.

Molemmat asiat olivat kesken, kun tilintarkastuskertomus annettiin. Yhtiö ajautui sitemmin konkurssiin. Jokainen voi tulkita, onko annettu kertomus tässä tilanteessa ollut oikeansisältöinen.

Toiminnan jatkuvuuden ollessa uhattuna voi vakiomuotoisesta poikkeavan kertomuksen antava tilintarkastaja kokea olevansa se, joka ajaa yrityksen konkurssiin. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkansa. Tilinpäätöksestä/tilintarkastuskertomuksesta tulisi kaikesta huolimatta aina ilmetä tieto yrityksen heikosta taloudellisesta tilanteesta riskeineen.

Mahdollisesti jokin rahoituksen saamista koskeva kysymys ratkeaa vasta myöhemmin ja tilintarkastuskertomuksen antamista siirretään, jolloin asia on jo saatu ratkaistua. Tilintarkastaja toimii kuitenkin oman huolellisuusveloitteensa perusteella ja tarkastuskohteen tilanteen ollessa poikkeuksellinen vaaditaan tavanomaisuudesta poikkeavia toimenpiteitä, joiden lopputuloksen tulee heijastua tarpeen vaatiessa tilintarkastuskertomuksen sisältöön. □

Mukautettuja tilintarkastuskertomuksia käsittelevä kirjoitus saa jatkoa Balanssi-lehden seuraavassa numerossa 2/2014, jossa käsitellään mm. tilinpäätöksen virheellisyyksiä ja virheiden vaikutusta hallinnon tarkastukseen. Numerossa käydään läpi myös huomautuksia ja niiden vaikutuksia tilintarkastuskertomukseen.

KHT **Timo Virkilä** toimii omistamassaan tilintarkastusyhteisössä tilintarkastajana ja hän on työskennellyt alalla vuodesta 1990.

Kritisoidussa lakihankkeessa aikalisä

VIIME syksynä kireässä aikataulussa vireille laite- tussa ehdotuksessa rikosepäilyjä koskevan ilmoitusvelvollisuuden säätämisestä tilintarkastajalle on otettu aikalisä. Ilmoitusvelvollisuutta koskevien uusien säädösten oli tarkoitus alun perin astua voimaan heti tämän vuoden alussa. Lausuntokierroksella syksyllä ollut esitys otettiin kriittisesti vastaan elinkeinoelämän ja tilintarkastajien keskuudessa. Ilmoitusvelvollisuutta koskevien säädösten valmistelu on nyt siirretty osaksi tilintarkastajajärjestelmän uudistuksen valmistelua työ- ja elinkeinoministeriössä. Järjestelmäuudistusta koskeva hallituksen esitys pyritään saamaan syksyllä eduskuntakäsittelyyn. Ennen tätä sidosryhmät pääsevät arvioimaan asiaa koskevaa luonnosta, jonka odotetaan tulevan lausuntokierrokselle keväällä aikana.

TILINPÄÄTÖKSILLE HALUTAAN YHTEINEN SÄHKÖINEN RAPORTOINTIMALLI EU:SSA

LÄPINÄKYVYSDIREKTIIVIN yhteydessä on päätetty, että EU:ssa ryhdytään valmistelemaan yhtenäistä sähköistä raportointimallia kaikkien yritysten tilinpäätöksiin EU-alueella. Teknisten sääntelystandardien valmistelu on annettu ESMA:lle, jonka tulee toimittaa EU-komissiolle vuoden 2016 loppuun mennessä luonnos sähköisestä raportointimallista,

jossa on huomioitu nykyinen ja tulevaisuuden teknologia. Komission on tarkoitus jatkaa raportointimallien arviointia testausin ja kustannusvaikutusanalysein. Tavoitteena on, että kaikkien EU-alueella toimivien yhtiöiden tilinpäätökset laadittaisiin yhtenäisen sähköisen formaatin mukaisesti vuodesta 2020 alkaen.

TILINTARKASTUSREFORMI HUHTIKUUSSA PÄÄTÖKSEEN

HUHTIKUUSSA kokoontuvan EU-parlamentin odotetaan hyväksyvän tilintarkastusdirektiiviin sovitut muutokset ja PIE-yhteisöjen tilintarkastusta koskevan uuden asetuksen. Äänestyksen pohjana on jäsenvaltioiden ja EU-parlamentin joulukuussa hyväksymä kompromissiteksti. Siinä mm. yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen tilintarkastajille säädetään pakollinen 10 vuoden rotaatiovaatimus, jota jäsenvaltio voi pidentää 20 vuoteen, mikäli tilintarkastus kilpailutetaan. Rotaatioaikaa voisi pidentää aina 24 vuoteen, jos yhtiön tilintarkastus on jaettu. Lisäksi tiettyjen tilintarkastuksen ulkopuolisten palvelujen tarjoaminen PIE-yhteisöille kielletään jäsenvaltioiden säilyttäessä silti oikeuden sallia joidenkin vero- ja arviointipalvelujen tarjoamisen, mikäli ne ovat epäolennaisia ja niillä ei ole suoraa vaikutusta tarkastuksen kohteena olevaan tilinpäätökseen. Yleisen edun kannalta merkittävälle yhteisölle tarjottavien tilintarkastuksen ulkopuolisten palvelujen arvo rajataan 70 %:iin tilintarkastuspalkkiosta.

http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1171_en.htm?locale=en

<http://www.eu2013.lt/en/news/pressreleases/member-states-voted-in-favor-of-the-eu-audit-market-reform>

IFRS-RAPORTOINNIN VAIKUTUKSET EU:N ARVIOITAVAKSI

VUONNA 2002 EU-asetuksella voimaan saatettujen IAS/IFRS-standardien toimivuudesta tehdään syksyyn mennessä perusteellinen arvio. EU-komissio haluaa selvittää, onko IFRS-standardien käyttöönotto parantanut eurooppalaisyhtiöiden tilinpäätösten vertailtavuutta ja läpinäkyvyyttä. Tilinpäätöksen laatijoita ja käyttäjiä koskevien kustannustehokkuusanalyysien avulla pyritään kartoittamaan sidosryhmien näkemyksiä standardien toimivuudesta, hyödyistä ja kehittämistarpeista.

http://ec.europa.eu/internal_market/news/index_en.htm
http://www.accountancylive.com/croner/jsp/Editorial.do?contentId=2931095&BV_UseBVCookie=yes&channelId=-601059

BALANSSI

**Ilmoita 22.4.2014
ilmestyvässä
Balanssi-lehdessä!**

Kysy tarjouksista ja toistoalennuksista osoitteessa: ilmoitukset@balanssilehti.fi

Kotisivuiltamme www.balanssilehti.fi
löydät päivitettyä tietoa Balanssi-lehdestä ja ilmoittelusta.

FL

Profita Partners

Larsen & Co

TILITOIMISTO

www.larsen-co.fi

P-Analyzer Tilinpäätösanalyysi- ja ennusteohjelmisto.

Info ja ilmaisversio
www.sbb.fi

– Ylimmän johdon pyrkimyksiä onnistuneeseen ja oikein mitoitettuun tietoturvyöhön tukee tieturvan johtamiseen ja valvontaan kohdistuva sisäisen tarkastuksen arviointi ja varmennus, puheenjohtaja Hannu Kananen uskoo.

Sisäinen tarkastus

tuo varmuutta tietoturvajohtamiseen

TEKSTI / TARJA SVIILI KUVAT / VEIKKO SOMERPURO

UUDEn vaihtumisesta huolimatta tietoturvallisuuteen kohdistuvat erilaiset sisäiset ja ulkoiset uhat pysyvät osi-koissa. Johtoryhmien ja hallitusten agendoilla ei enää voi sivuuttaa tietoturvalisuutta, jonka tuomia haasteita johdon kanssa on jakamassa sisäinen tarkastus.

Kybervääriinkäytökset uusi tiedon luotettavuutta uhkaava tekijä

Käsiteltävän tiedon eheys, käytettävyys ja luottamuksellisuus ovat nousseet avaintekijöiksi yritystoiminnan kaikilla tasoilla.

– Elämme tietointensiivisessä yhteiskunnassa ja kaikenlainen tieto väärässä paikassa voi aiheuttaa ennalta arvaamattomia seurauksia. Perinteisten pestosten, kavallusten ja väärinkäytösten rinnalle on noussut uusia riskejä. Sisäiset tarkastajat ry:n puheenjohtaja **Hannu Kananen** sanoo.

Hänen mukaansa kohdennettuihin verkkohyökkäyksiin, viruksiin, troijalaisiin, nollapäivähaavoittuvuuksiin ja muihin haittaohjelmiin tulisi osata varautua eri tilanteissa organisaatiokoon katsomatta.

Nopeista muutoksista vaikeasti ennakoitavia uhkia

Tietoturvan arviointi ja tutkiminen ovat osa sisäisen tarkastajan työtä, jos-

sa lupin alla ovat niin tietojärjestelmät kuin henkilöstökin, koska tietoturvallisuus rakentuu ihmisen toiminnasta ja organisaatiokulttuurista. Miltä tietoturvallisuuden nykytila suomalaisissa organisaatioissa näyttää kokeneen sisäisen tarkastajan silmin?

– Tietoturvariskit tiedostetaan hyvin hallituksissa, tarkastusvaliokunnissa sekä toimivan johdon keskuudessa niin yrityksissä kuin muissakin or-

ganisaatioissa. Riskeihin on kiinnitetty paljon huomiota myös lainsäädännön kehittämisessä ja viranomaistyössä viimeisen kymmenen vuoden aikana, Hannu Kananen arvioi.

Ylimmän johdon merkittävimpänä haasteena hän pitää toimintaympäristöjen nopeita muutoksia, joiden vanavedessä tulee jatkuvasti uudenlaisia ja vaikutuksiltaan vaikeasti ennakoitavia uhkia ja riskejä.

Trendejä

JOHTAMISJÄRJESTELMIEN, riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan toimivuutta sekä tarkoituksenmukaisuutta on arvioitava kaikissa olosuhteissa ja suhdanteissa.

– Pitkittyneessä matalasuhdanteessa epäeettiselle toiminnalle ja väärinkäytöksille on annettava suurempi painoarvo, koska niihin liittyvät riskit todennäköisesti kasvavat, Hannu Kananen arvioi.

Organisaatioiden ylin johto odottaa sisäisiltä tarkastajilta edelleen aktiivisempaa panosta strategisten ja riskien havaitsemiseen ja arviointiin. Myös organisaatioiden ulkopuoliset sidosryhmät kuten lainlaajit ja viranomaiset sekä myös muut intressiryhmät asettavat lisääntyviä paineita sisäiselle tarkastukselle.

– Eri intressitahojen odotuksiin vastaamiseksi IIA Global on käynnistänyt hankkeen, jossa kartoitetaan sisäisen tarkastuksen määrittämisen, eettisten sääntöjen ja ammattistandardien, ts. kansainvälisen ammatillisen käytännön ajatusmallin, IPPF:n (International Professional Practices Framework) uudistustarpeita, hän kertoo.

→

HANNU KANANEN

Toiminut Sisäiset tarkastajat ry:n hallituksen puheenjohtajana vuodesta 2013 alkaen. Työskentelee Tullin sisäisen tarkastuksen yksikössä.

Ikä 41

Koulutus yhteiskuntatieteiden maisteri (YTM)

Työ sisäinen tarkastaja

Merkittävimmät työtehtävät

Eteläinen tullipiiri, tarkastusyksikkö, valmisverotarkastusryhmä 2003–2005

Tullihallitus, esikunta, sisäinen tarkastus 2005–2012

Tulli, sisäisen tarkastuksen yksikkö 2013–

– Kuntien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vahvistamiseksi tarvitaan myös selkeä määräys sisäisen tarkastuksen järjestämisestä, sanoo Hannu Kananen.

HANNU KANANEN:

Kuntasektori tarvitsee lakisäateisen sisäisen tarkastuksen

SISÄISET tarkastajat ry:n puheenjohtajana Hannu Kananen on huolissaan kuntakentän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilasta.

– Kuntalakiin kirjatut uudet pykälät kuntien ja kuntakonsernien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan vahvistamisesta voivat jäädä kuolleiksi kirjaimiksi ilman selkeää määräystä sisäisen tarkastuksen järjestämisestä.

Usein puutteelliset toimintaedellytykset

– Useissa suurissakaan kunnissa tai kuntakonserneissa ei ole järjestetty sisäistä tarkastusta ollenkaan, sanoo Kananen.

Lisäksi löytyy kuntia ja konserneja, joissa sisäisen tarkastuksen resurssointi on jäänyt nimelliseksi, jolloin tarkastukselta puuttuvat todelliset toimintaedellytykset. Kananen muistuttaa, että kuntasektorilla toimivan sisäisen tarkastajan mahdollisuus hoitaa työtään ammattistandardien vaatimusten mukaisesti – riippumattomasti ja objektiivisesti – ei useinkaan toteudu.

– Tarkastustoiminto monissa kunnissa on jätetty sijoittamatta suoraan kunnanjohtajan tai -hallituksen alaiseksi kuten se työssämme noudatettavien standardien mukaan tulisi tehdä, jotta sisäisen tarkastajan riippumattomuus tarkastuskohteena olevasta organisaatiosta varmistettaisiin, hän toteaa.

Vapaaehtoisuuden varaan ei voi jättäytyä

Lain uusien säännösten mukaan kunnanvaltuuston tulee erikseen päättää kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Lisäksi hallintosäännössä tulee erikseen määritellä työ-, tehtävä- ja vastuujaoit em. toiminnoissa.

Konsernin valvonnan järjestämisestä vastaa konsernijohto, joka raportoi sisäisen valvonnan, konsernivalvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä laatimassaan toimintakertomuksessa. Laintasoiset määräykset sisäisen tarkastuksen järjestämisestä kuitenkin puuttuvat, vaikka niiden tarve korostuu kuntakentän murroksessa.

– Valvontaa ja riskienhallintaa ei voi jättää pelkästään vapaaehtoisuuden varaan nykyisessä toimintaympäristössä, jossa kuntasektorilla vaikuttavien organisaatioiden toiminta ja toimintojen järjestämistavat ovat muuttuneet monimutkaisemmiksi samalla, kun perustehäviä on ulkoistettu, yhtiöitetty tai siirretty liikelaitosten katon alle, puheenjohtaja Kananen toteaa.

Selkeät säännökset sisäisestä tarkastuksesta tarvitaan

Kuntalain kokonaisuudistukseen tuleekin hänen mukaansa ottaa säännökset sisäisen tarkastuksen järjestämisestä.

– Näin varmistetaan, että kunnanhallituksilla ja kunnanjohtajilla olisi valvontavollisuuksien hoitamisessa tukenaan ammattitaitoinen ja riippumaton riskienhallinnan ja hyvän hallinnon asiantuntija, Sisäiset tarkastajat ry:n puheenjohtaja pohtii.

Yhdistyksen asiaa koskeva kannanotto toimenpide ehdotuksineen on lähetetty kuntalain kokonaisuudistuksen valmistelijoilla.

Tietoturvallisuuden tilaa arvioitava systemaattisesti

Luvaton tiedonkeruu ja urkinta ovat yhä useamman suomalaisyrityksenkin arkipäivää. Yhtiön hallussa olevaa tietoa tai asiakasrekistereitä kopioidaan luvattomasti ja yrityssalaisuuksia luovutetaan ulkopuolisille.¹ Tietomurto-yritysten lukumäärä on kasvu-uralla kaiken kokoisissa suomalaisyhtiöissä.

¹ Keskuskauppakamarin ja Helsingin seudun kauppakamarin selvitys ”Yritysten rikosturvallisuus 2012: Riskit ja niiden hallinta

Tuore KPMG:n selvitys² viime syksyllä raportoi aktiivisia merkkejä tietomurroista puolella selvitykseen osallistuneista Suomen 10 suurimmasta yrityksestä.

– Riskienhallinnan ja tietoturvallisuuden tilaa, prosesseja ja johtamista on syytä arvioida systemaattisesti. Määrätietoisella riskienhallinnalla suojataan

² ”Tuntemattoman uhan” tilanne Suomessa, KPMG Oy Ab <http://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-ja-julkaisuja/Neuvontapalvelut/Documents/unknown-threat-in-finland.pdf>

liiketoimintaa, omaisuutta, henkilöstöä ja tietoa erilaisilta uhilta ja turvataan samalla toiminnan jatkuvuutta, Kananen toteaa.

Ylimmän johdon tukena kybermaailman myrskyissä

Yritysjohdon ei kuitenkaan tarvitse kulkea yksin kybermaailman myrskyissä. Sisäisen tarkastustoiminnon osaaminen ja organisaation tuntemus antavat johdolle tukevan selustan ennakoita turvallisuutta uhkaavia karikoita tietoverkoissa.

– Edistämme tietoturvallisuutta tuottamalla johdolle tarvittavaa sisäisiin ja ulkoisiin uhkiin liittyvää informaatiota. Pystymme riippumattomana toimijana arvioimaan sisäisten valvontajärjestelmien ja riskienhallinnan tarkoituksenmukaisuutta ja tulokellisuutta, Hannu Kananen korostaa.

Tarkastustoiminnan tuottama informaatio auttaa johtoa mm. tietoturvatyön vaatimien resurssien mitoituksessa ja ohjausmekanismien kehittämisessä, jotta tietoturvallisuus mahdollis-

simman hyvin ja kustannustehokkaasti tukisi organisaation toimintaa ja tavoitteiden saavuttamista.

Riippumattonta ensikäden tietoa

Johdolle raportoitava ajantasainen tieto kattaa sisäisen tarkastustoiminnon riippumattomat arviot riskienhallinnasta, valvonnasta sekä johtamis- ja hallintaprosesseista.

Arviot pohjautuvat tarkastuksiin, joiden perusteella sisäinen tarkastaja on

muodostanut oman käsityksensä tietohallinnon johtamiseen ja hallinointiin liittyvistä riskeistä, joihin myös johdon tulisi kiinnittää huomiota.

– Analyysit valvontatoimien vaikutavuudesta ja suosituksien valvonnan parantamiseksi tukevat johdon päätöksentekoa tietoturvakysymyksissä. Tieto- ja kyberturvallisuutta kehittämällä pystytään riskien ennaltaehkäisyyn lisäksi vahvistamaan liiketoiminnan luotettavuutta ja laatua sekä nostamaan varautumiskykyä, uskoo Kananen. □

KUVA: Mvphotostock

Millainen on tulevaisuuden sisäinen tarkastaja?

Tarkastusfunktion roolin muuttuessa sisäisen tarkastajan valinnassa huomiota kiinnitetään entistä enemmän pehmeisiin taitoihin ja luonteenpiirteisiin.

NIINA RATSULA

SISÄISEN tarkastuksen roolin muuttuessa myös tarkastajalta vaadittavat taidot muuttuvat. Lisäarvoa tuottava sisäinen tarkastaja on aktiivinen, valvetunut, laadukkaaseen kahdensuuntaiseen vuorovaikutukseen huomiota kiinnittävä kumppani, joka tuottaa johdolle organisaation päämäärien saavuttamisen kannalta tärkeää tietoa.

Riippumaton ja objektiivinen

Pätevää sisäistä tarkastajaa ei enää voi määrittellä pelkästään viittaamalla ammattistandardien vaatimuksiin – hyvä sisäinen tarkastaja osaa sopeutua organisaation muuttuviin vaatimuksiin ja tuoda esiin niitä taitoja ja kykyjä, joita juuri kyseisessä organisaatiossa pidetään arvossa.

Lähtökohtaisesti sisäinen tarkastaja voi olla hyvä työssään ainoastaan silloin, kun hän täyttää ammattistandardien vaatimukset. Sisäisen tarkastuksen toiminnon tulee olla riippumaton, ja sisäisen tarkastajan tulee olla työssään objektiivinen (ominaisuusstandardi 100). Riippumattomuudella viitataan sellaisiin olosuhteisiin, jotka eivät vaaranna sisäisen tarkastajan tehtävien tasapuo-

lista ja puolueetonta toteuttamista (mm. suora ja rajoittamaton keskusteluyhteys ylimpään johtoon ja hallitukseen).

Objektiivisuudella tarkoitetaan puolueetonta asennoitumista, jonka ansiosta sisäinen tarkastaja voi toteuttaa toimeksiantonsa niin, että hän uskoo työssä tulokseen tekemättä mitään työn laatuun liittyviä myönnytyksiä. Objektiivisuus edellyttää, ettei sisäinen tarkastaja anna muiden henkilöiden mielipiteiden vaikuttaa omiin arviointeihinsa tarkastusasioissa.

Myös huolellisuutta ja jatkuvaa kehittymistä edellytetään

Standardit määrittelevät myös monia muita edellytyksiä sisäiselle tarkastajalle kuten vaatimukset ammatillisesta huolellisuudesta ja jatkuvasta ammatillisesta kehittymisestä (ominaisuusstandardit 1220 ja 1230). Sisäisen tarkastajan tulee osoittaa sellaista huolellisuutta ja taitoa, jota harkitsevalta ja pätevältä sisäiseltä tarkastajalta voidaan kohdella odottaa.

Ammatillinen huolellisuus ei kuitenkaan tarkoita erehtymättömyyttä. Jat-

kuva ammatillinen kehittyminen toteutuu käytännössä niin, että tarkastaja lisää tietojaan, taitojaan ja muuta pätevyyttään osallistumalla säännöllisesti koulutuksiin, seminaareihin ja muihin ammattitaitoa kehittäviin toimiin.

Seitsemän tuntomerkkiä

Tekniset taidot kuten tarkastusmenetelmien ja tietotekniikan hallinta, ovat edelleen ehdoton edellytys osaavalle sisäiselle tarkastajalle. Ne eivät kuitenkaan pelkästään riitä. Huomiota kiinnitetään entistä enemmän pehmeisiin taitoihin ja luonteenpiirteisiin.

Richard Chambers (The Institute of Internal Auditors) ja Paul McDonald (Robert Half) listasivat viime vuonna julkaisemassaan raportissaan⁷ seitsemän ominaisuutta, joita tulevaisuuden sisäiseltä tarkastajalta odotetaan (s. 56).

Muodollisesti pätevä

Seuraavalla sivulla olevan luettelon mukaan valtaosa tulevaisuuden tarkastajalta vaadittavista ominaisuuksista kuuluu pehmeiden taitojen joukkoon. Ei liene siis epäselvää, että jatkossa pehmeitä taitoja ei ainoastaan lueta sisäisen →

Tulevaisuuden sisäisen tarkastajan ominaisuuksia

Rehellisyys

Rehellinen ja vilpittömän toiminta on tärkeää missä tahansa liiketoimintaympäristössä, ja sen tärkeyttä ei voi liiaksi korostaa myöskään sisäisen tarkastajan työssä. Rehellisyys on myös yksi neljästä sisäisen tarkastajan eettisestä periaatteesta. Sisäisten tarkastajien rehellisyys on perusta luottamukselle ja heidän arvioidensa uskottavuudelle. Tarkastajan tulee olla luotettava, ja samalla myös itsevarma ja sitkeä kohdatessaan haasteita.

Ihmissuhdetaidot

Ei riitä ainoastaan, että tulee ihmisten kanssa toimeen. Hyvä sisäinen tarkastaja luo pitkällä aikavälillä luottamuksellisia kahdensuuntaisia ihmissuhteita organisaation sisällä. Kestävien suhteiden luominen vaatii aikaa, mutta kantaa yleensä hedelmää viimeistään tarkastusprosessin yhteydessä. Toimeksiannon kohteena olevien organisaation edustajien tuntiensa ennalta sisäisen tarkastajan ja voidessa luottaa yhteistyön saumattomuuteen on todennäköisempää, että toimeksiannon toteutus edistyy menestyksekkäämmiin verrattuna lähtökohtaan, jossa kohde kuulee ensimmäistä kertaa sisäisen tarkastuksen olemassaolosta vasta toimeksiannon kynnyksellä.

Kumppanuus

Rakennettuaan aitoja kumppanuussuhteita organisaation ylimmän johdon ja muiden avainhenkilöiden kanssa on sisäisen tarkastajan helpompi tehdä työtään vaikuttavasti ja tehokkaasti. Onnistuneessa kumppanuussuhteessa tarkastaja tekee työtänsä asiakaslähtöisesti, mutta samalla huomioiden ammattinormiston velvoittavuuden. Onnistunut kumppanuussuhde tarkoittaa myös, että organisaatio kokee sisäisen tarkastuksen aidosti tuottavan lisäarvoa organisaatiolle. Tämä ei ole itsestään selvyyttä, sillä esimerkiksi KPMG:n tekemän kyselyn (Global Audit Committee Survey³) mukaan ainoastaan 45 % tarkastusvaliokunnan jäsenistä kokee olevansa tyytyväinen sisäisen tarkastuksen tuottamaan arvoon.

Viestintä

Ytimekäs ja vakuuttava raportointi on aina ollut sisäiseltä tarkastajalta vaadittavien ominaisuuksien joukossa. Tapa viestiä organisaatioissa on kuitenkin jatkuvassa muutoksessa ja tietoa on saatavilla – ja se myös vanhenee – entistä nopeammin. Tarkastajan on oltava mukana muutoksessa ja ymmärrettävä, minkälaisessa muodossa organisaatio haluaa asioista viestittävän. Hyvät kommunikointitaidot merkitsevät enemmän kuin pelkkää kykyä kirjoittaa hyviä raportteja ja kommunikoida niistä suullisesti. Hyvä tarkastaja viestii organisaatiossa sekä muodollisesti että epämuodollisesti ylläpitämällä jatkuvia kahdensuuntaisia dialogeja. Viestintätaitoihin kuuluu myös kyky kuunnella organisaatiota.

Tiimityö

Siinä, missä sisäisen tarkastusyksikön tulee luoda kumppanuussuhde organisaatioon, on yhtä tärkeää kumppanuussuhteiden luominen tarkastustiimin keskuudessa. Sisäisen tarkastuksen toimeksiannon koostuessa usean eri asiantuntijan tekemästä työstä on ensiarvoisen tärkeää, että tarkastustiimi on koordinoitunut työnsä niin, että siitä muodostuu eheä ja laadukas kokonaisuus.

Diversiteetti

Tulevaisuuden sisäisen tarkastajan tulee omaksua entistä paremmin globaali ajatusmalli ja ymmärtää erilaisia kulttuurillisia normeja.

Jatkuva oppiminen

Lakkaamaton uteliaisuus auttaa kokeneimpiakin tarkastajia saamaan asioihin uusia näkökulmia. Halu oppia uutta ja kehittyä jatkuvasti ammattilaisena on välttämätön ominaisuus tulevaisuuden tarkastajalle. Chambers korostaa, että halutessaan todella menestyä on tarkastajan oltava halukas myös investoimaan itseensä.

tarkastajan tehtävään hakevan kandidaatin eduiksi vaan niitä pidetään ennemminkin lähtökohtaisina edellytyksinä tehtävään soveltumisen kannalta.

On hyvä kuitenkin muistaa myös kovemmat, tekniset taidot ja niiden osaamisen ylläpitäminen. Myös muodollista pätevyyttä pidetään arvossa, joten hyvän lisän tarkastajan profiliin tuo ammattitutkinto CIA⁴, sekä muut relevantit ammattitutkinnot kuten esimerkiksi CISA, CFE tai CRMA⁵. Ammattitutkinnot ovat kasvattaneet vuosien varrella tasaisesti suosiotaan ja myönteinen kehitys myös jatkuu.

Viime kädessä organisaatio määrittelee hyvän tarkastajan

Lista pätevän sisäisen tarkastajan ominaisuuksista on pitkä, mutta ei universaali. Onkin tärkeä taito osata tuoda ammattitaidostaan esille ne alueet, joita tarkastustyön kohteena olevassa organisaatiossa arvostetaan.

Se edellyttää aidosti organisaatioon tutustumista ja toimintatapoja, jotka ovat hedelmällisimpiä juuri kyseisessä organisaatiossa. Viime kädessä sisäinen tarkastaja pyrkii toiminnallaan tuottamaan organisaatiossa lisäarvoa. Se, mitä lisäarvo tarkoittaa, on organisaation itsensä määriteltävissä. □

- 1 Sisäisen tarkastuksen ammattistandardit
- 2 Robert Half and the Institute of Internal Auditors (2013): Succeeding as a 21st Century Internal Auditor: 7 Attributes of Highly Effective Internal Auditors.
- 3 KPMG (2013) Global Audit Committee Survey. Kyselyyn vastasi n. 1800 tarkastusvaliokunnan jäsentä.
- 4 Certified Internal Auditor
- 5 Certified Information Systems Auditor, Certified Fraud Examiner, Certification in Risk Management Assurance

CIA, CCSA, CRMA, KTM **Niina Ratsula** (o.s. Ahokas) vastaa Kemira Oyj:n eettisistä asioista.

Pienyrittäjiä tukeva lakiehdotus: Yritystoiminnan uudelleenkäynnistys helpommaksi

YKSITYISHENKILÖN velkajärjestelyä koskevaan lakiin ehdotetaan pienyrittäjän kannalta merkittäviä muutoksia, jotka helpottaisivat yksityisen elinkeinon- ja ammatinharjoittajan pääsyä velkajärjestelyyn mahdollistaen yksityistalouden velkojen lisäksi elinkeinotoiminnan velkojen järjestelyn velkajärjestelyssä. Uusi säännösten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2015.

Yritystoiminnan ollessa jatkamiskelpoista rehellisesti toiminut yrittäjä saisi uuden mahdollisuuden, koska pienimuotoisen elinkeinotoiminnan uudelleenkäynnistämiseksi ei välttämättä tarvittaisi raskasta yrityssaaneerausmenettelyä. Yritystoiminnan tulisi kuitenkin olla kannattavaa, jotta velanhoito ei heikentäisi yrittäjän ja hänen perheensä toimeentuloa eikä aiheuttaisi lisävelkaantumista.

Lisäksi maksukyvyttömyydestä aiheutuva lakisääteisten velvollisuuksien laiminlyönti ei muodostaisi yrittäjälle esteperustetta, ja yksityisen elinkeinon- ja ammatinharjoittajan omistusasumisen suoja vahvistuisi velkajärjestelylakiin tehtyjen muutosten myötä.

Lakiehdotusta kommentoinut Suomen Yrittäjät ry toteaa, että kyseessä on periaatteellisesti merkittävin ja tärkein maksukyvyttömyyslainsäädännön muutos modernien insolvenssilakien (YSL, VJL) säätämisen jälkeen. Yrittäjäjärjestön mukaan ehdotus saattaa toiminnimiyrittäjät tasavertaiseen asemaan muiden velallisryhmien kanssa ottaen kuitenkin huomioon elinkeinotoiminnan velkojen järjestelylle asettamat erityispiirteet.

http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/1384944714933/Files/OMML_59_2013_Velkajarjestelylain_tark_158.pdf
<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/suomenyrittajat/lausunnot/lausunnot/?groupId=66d2143f-3220-4b10-9c3b-44621a2b523c&announcementId=b7d45f42-88f6-47e4-83f5-973bd2688c4a>

Tilintarkastajan ja tilintarkastuskertomuksen hyödyntäjien erilaisten olennaisuuskäsitysten synnyttämä odotuskuilu kasvaa aiheuttaen tilintarkastajissa liiallista varovaisuutta.

Olennaisuuskäsitteiden kasvava kirjo suurentaa odotuskuilua

KARI LYDMAN

OLENNAISUUDEN tarkka, täsmällinen, tyhjentävä, yleispätevä ja objektiivinen määrittäminen on vaikeaa, oikein määrittäminen euromääränä tai prosentteina on jo mahdotonta. Tilintarkastajalla on kuitenkin oltava olennaisuudesta käsitys, joka kannattaa dokumentoida.

Tässä ensimmäisessä olennaisuutta käsittelevässä kirjoituksessa lähestytään olennaisuuden käsitettä tilinpäätöksen laatimisessa tilintarkastuksen näkökulmasta sekä osana odotuskuilua. Käsitteilyn ulkopuolelle on jätetty olennaisuusrajan tai -tason määrittäminen prosentteina tai euroina.

Tilintarkastuksen tarkoitus lain ja normiston valossa

Tilintarkastuslaissa ei määritellä, mikä on tilintarkastuksen tarkoitus. Siitä voidaan löytää epäsuoria viitteitä tilintarkastajan velvollisuuksista, asioista, jois-

ta tilintarkastajan täytyy lain mukaan antaa lausunto tilintarkastuskertomuksessa: antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus oikeat ja riittävät tiedot yhteisön tai säätiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta sekä ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ristiriidattomia.

Tämä lausunto on yksi lausunto, joka on vakiomuotoinen, ehdollinen tai kielteinen. Jos tilintarkastaja ei voi antaa tätä lausuntoa, on hänen ilmoitettava siitä. Tilintarkastuskertomuksessa on myös annettava tarpeelliset lisätiedot. Lausunnon tai ilmoituksen sekä tarpeellisten lisätietojen lisäksi tilintarkastajan on lain mukaan huomautettava tilintarkastuskertomuksessa, jos vastuuvollinen on syyllistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhteisöä tai säätiötä kohtaan. Huomautus vaaditaan myös, jos vastuuvollinen on rikkonut yh-

teisöä tai säätiötä koskevaa lakia taikka yhteisön tai säätiön yhtiöjärjestystä, yhtiösopimusta tai sääntöjä.

Tilinpäätösten tarkastuksessa tulee myös noudattaa tilintarkastuslaissa tarkoitettuja EU-yhteisössä sovellettavaksi hyväksytyjä kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja (ISA). Tätä kirjoitettaessa tällaisia ei ole hyväksyttyinä. Hyvän tilintarkastustavan noudattamisen arvioinnissa kansainväliset ISA-standardit on Suomessa jo otettu yhdeksi lähteeksi lain esitöiden, kommentaarien ja valvonta- sekä oikeustapausselostuksien ohella unohtamatta valvontaelinten kannanottoja ja tilintarkastajayhdistysten julkaisuja.

ISA-standardit

Näiden standardien mukaan tilintarkastuksen tarkoitus on lisätä kuluttajien luottamusta tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen, tilinpäätöstietoi-

KUVA: Mvphotostock

hin. Tarkoituksen saavuttamiseksi tilintarkastaja ilmaisee kantansa siihen, ovatko tilinpäätöstiedot kaikin olennaisin puolin laadittu lainmukaisesti. Hän kertoo näkemyksensä lausunnon muodossa siitä, ovatko nämä tiedot esitetty kaikin olennaisin puolin rehellisesti ja avoimesti, ts. voiko annetuista tiedoista saada oikean ja riittävän kuvan.

ISA-standardien ja eettisten vaatimusten mukaisesti suoritettu tilintarkastus antaa valmiudet lausunnon antamiseen. Tilintarkastajan lausunto ei siis ole esimerkiksi varmistus yrityksen tulevasta elinkelpoisuudesta eikä lausunto kerro mitään tehosta tai kyvystä, jolla johto on hoitanut yritystä.

Olennaisuuden olemuksesta

Lakisääteistä tilintarkastustoimeksiantoa koskevien ISA-standardien vuoden 2012 englanninkielinen teksti sisältää arviolta noin 700 sivua, tilintarkastajayhdistysten tekemä suomennos satakunta enemmän. ”Material” esiintyy sanana tai sen osana englanninkielisessä teoksessa 1 630 kertaa.

Vain olennaisilla asioilla voi olla merkitystä. Tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa tulee ilmoittaa niissä ilmoitettavaksi määrätty tiedot, ovat ne olennaisia tai eivät. Toisaalta tilintarkastajaa opastetaan, että riskiperusteista tilintarkastusta on turha edes kohdentaa epäolennaisiin asioihin.

Olennaisuus riippuu kuitenkin ajasta, paikasta, olosuhteista, asiayhteydestä, vertailukohteesta ja mikä hankalinta, aina sanan käyttäjän (lausujan ja lukijan) subjektiivisesta käsityksestä tai mielipiteestä. Ja nekin voivat vaihdella riippuen ajasta, paikasta, olosuhteista, asiayhteydestä, vertailukohteesta ja käyttäjän kulloisestakin mielentilasta.

Olennaisuus ISA-standardien valossa

Hyvä tapa – huono tapa, olennainen – epäolennainen, olennainen – vähäinen, oleellinen – epäoleellinen, merkittävä – merkityksetön, kohtuullinen – kohtuuton, oikea – väärä, tärkeä – sivuseikka, riittävä – riittämätön, tarpeellinen – tarpeeton, puutteeton – puutteellinen, oikeudenmukainen – epäoikeudenmukainen, tarkka-epätarkka jne. Näitä subjektiivisia ns. laatusanoja, jotka vastaavat kysymykseen ”millainen”, on kielenkäyttö pullollaan. Kysymykseen ”millainen” ei vastata euromäärällä tai prosentilla.

Kaikkien kansainvälisten tilintarkastusstandardien soveltamisen lähtökohta on, että tilintarkastaja käyttää ammatillista harkintaa niitä soveltaessaan¹. Siis myös soveltaessaan niitä lukuisia standardeja, joissa mainitaan tai viitataan olennaisuuden käsitteeseen.

Standardeissa olennaisuus määritellään jotenkin näin: Virheestä tai väärinkäytöksestä johtuvan väärän tai puutteellisen tiedon antaminen tai tiedon antamatta jättäminen käsitetään olennaiseksi, jos sen tiedon yksin tai näiden tietojen yhdessä voisi perustellusti olettaa vaikuttavan tilinpäätösinformaation käyttäjän tämän informaation perusteella tekemiin (taloudellisiin) päätöksiin. Käytännössä tilinpäätöstietojen perusteella tehdään muitakin kuin taloudellisia tulkintoja ja päätöksiä.

Olennaisuus lain vaatimuksena

Kirjanpitolaisissa ja -asetuksessa olennaisuuden² käsite ei ole hallitseva. Kirjanpidossa tulee rekisteröidä jokainen sentti, ja tilinpäätös on näiden kirjausten yhdistelmän määrämuotoinen esitystapa tilikaudelta.

Hyvään kirjanpitotapaan on sittemmin katsottu sisältyvän, että esimerkiksi arvionvaraiset erät saavat olla ikään kuin parhaita arvioita. Muutoinkin on ryhdytty pitämään riittävänä, että asioita ei julkisteta sentin tarkkuudella. Hyvää kirjanpitotapaa tulee kuitenkin noudattaa aina.

Tilintarkastusta koskeva lakiteksti ei tunne olennaisuuden käsitettä³. Lain esitöistä sen sijaan saa käsityksen, että olennaisuus on tilintarkastuksessa kokonaisuudessaan tärkeä käsite.

Tilintarkastajat ovat itse määritelleet⁴ hyvän tilintarkastustavan edellyttävän, että tarkastus suunnitellaan ja suoritetaan kohtuullisen varmuuden hankkimiseksi siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaisia virheellisyyttä – siis vain kohtuullinen varmuus ja vain olennaisista asioista.

Hyvää tilintarkastustapaa tulee lain mukaan aina noudattaa ja tilintarkastajan tulee kyetä tarvittaessa osoittamaan noudattaneensa sitä. Sen voi tehdä näyttämällä, että on käyttänyt hyväkseen ammattimaisia työmenetelmiä. Tätä kriteeriä käytetään tilintarkastajien valvonnassa, ja ISA-standardeja pidetään yhtenä ammatillisten työmenetelmien kokoelmana.

Hyvän tilintarkastaja ja -tarkastustavan suhde olennaisuuteen

Jos tilintarkastajaa koskevan ns. eettisen ohjeistuksen noudattaminen nimitetään hyväksi tilintarkastajataivaksi ja tilintarkastuksen suorittamista koskeva ohjeistus hyväksi tilintarkastustavaksi, on hyvän tilintarkastajataivan noudattaminen näistä kahdesta tärkeämpää. Se estää tilintarkastajaa antamasta totuudenvastaista tilintarkastuskertomusta silloinkin, kun työn dokumentointi on tehty kaikkien taiteen sääntöjen mukaisesti.

Tilintarkastustyön hyvä dokumentointi ei tietenkään takaa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen olennaisia oikeellisuutta. Toisaalta hyvin tehtyä tilintarkastustyötä on vaikea osoittaa ilman

työstä tehtyä dokumentaatiota. Sen puuttuminen ei sinänsä osoita, että tilintarkastaja olisi tehnyt työnsä huonosti. Mutta mikäli vastakkaisia väitteitä esitetään, on hänen vaikea osoittaa, että työ on tehty hyvän tilintarkastustavan mukaisesti.

Tähän kiteytyykin lainsäätäjän ja tilintarkastusalan yksi keskeisistä haasteista. Miten esimerkiksi kaiken kattavia, laajoja ISA-standardeja tulisi soveltaa erilaisiin ja erikokoisiin tilintarkastuksen kohteisiin, fiksusti?⁵ Lisäksi vaarana on ajattelevan ihmisen haaksirikko – tilintarkastuksen suorittaminen tilintarkastuksen takia, tarkastustoimenpiteiden tekeminen niiden vuoksi.

Yleisen edun vaatimus syventää odotuskulua

Tilintarkastajan näkökulmasta on selvää, että vain isot asiat voivat olla olennaisia, kun taas tilintarkastuskertomukseen kulminoituvan tilintarkastajan työn hyödyntäjän kannalta pienempi asia voi olla olennainen. Niin sanottu odotuskulun ymmärtää. Se tulee säilymään tilintarkastuksessa, mutta sitä tulee pyrkiä kaventamaan ja maldaltamaan.

Syytä kuiluun löytyy sekä tilintarkastajista että heidän työnsä hyödyntäjistä. Tilintarkastajat eivät oikein ymmärrä, mitä heiltä odotetaan pitäen odotuk-

sia kohtuuttomina. Tilintarkastuskertomuksen hyödyntäjät eivät ymmärrä, mistä tilintarkastuksessa on kysymys. Eivätkä aina oikein haluakaan tai väliä ymmärtää⁶.

Tilintarkastajan työtä hyödyntävien sidosryhmien lukumäärä kasvaa jatkuvasti. Jopa epämääräisen yleisen edun nimissä esitetään usein ympäröityä ja toisinaan piilotettuja vaatimuksia. Tilintarkastajan työssä ei ole tapahtunut pohjimmiltaan mitään olennaisia muutoksia vuosien varrella; vastaan tulevia laittomuuksia ei edelleenkaan hyväksytä, koskevat ne sitten talousrikoksia, harmaan talouden ehkäisyä tai muuta vilpillistä toimintaa.

Mutta pyrkiessään vastaamaan yhä epämääräisemmän sidosryhmäjoukon vaatimuksiin tilintarkastajat ovat joutuneet hienoisen hämmennyksen valtaan. Hämmennys on aiheuttanut liiallista varovaisuutta, mikä näkyy mm. tilintarkastajan työn kohdentumisessa ja lisääntyneissä dokumentointivaatimuksissa, tilintarkastuskertomuksessa sekä vaikkapa vahvistusilmoituskirjeen pyytämässä johdolta. □

Olennaisuuden pohdinta jatkuu seuraavassa Balanssin numerossa 2/2014, jossa käsitellään olennaisuutta hallinnon tarkastuksessa ja tilintarkastajan raportoinnissa.

- 1 Soveltaa voidaan kaiketi joko täysin, osittain tai ei ollenkaan. Myös käsitteen ”soveltuvin osin” käytössä tulee olla tarkkana sen moniselitteisyyden vuoksi.
- 2 Kirjanpitolaisissa ja -asetuksessa on olennainen -termiä käytetty 17 yksittäiskohdassa.
- 3 Tilintarkastuslaissa ainoastaan: Tilintarkastajan on yhtiökokouksen tai vastaavan toimielimen pyynnöstä annettava tarkempia tietoja seikoista, jotka voivat vaikuttaa kokouksessa käsiteltävän asian arviointiin. Tietoja ei kuitenkaan saa antaa, jos niiden antaminen aiheuttaisi yhteisölle olennaisia haittaa.
- 4 Suomessa tämä määrittely on tapahtunut kääntämällä kansainvälisiä vieraskielisiä tilintarkastusstandardeja suomeksi. Kirjanpitolainsäädäntö perustuu ainakin vielä osin sellaisiinkin ajatuksiin, että kirjanpito tilinpäätöksineen olisi rahaprosessin kuvausta eikä kokoelma lukuisten sääntöjen mukaisesti tehtyjä kirjauksia.
- 5 ISA-standardit mahdollistavat huomioimaan tilintarkastuksen kohteen erityispiirteet, kuten toimialan ja koon, tilintarkastustyön suunnittelussa ja toimeenpanossa. Mutta selkeää ohjeistusta siitä, miten huomioon ottaminen käytännössä tapahtuu, on kovin vaikea löytää mistään.
- 6 Kanteita tilintarkastajaa vastaan ajetaan ja valituksia heidän työstään tehdään vain, koska siitä voi olla itselle jotakin hyötyä.
- 7 Joskus yleinen etu pyrkii esiintymään liiankin yksityiskohtaisesti kuten vaadittaessa tilintarkastajaa ilmiantamaan erilaisia yksittäisiä asioita suoraan viranomaisille.

LÄHTEITÄ

- Hallituksen esitys Eduskunnalle tilintarkastuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 194/2006) SEC Staff Accounting Bulletin: No. 99 – Materiality (August 12, 1999) Markkinat 1/2013 ja 4/2011 (Finanssivalvonnan Markkinavalvonta) Tilintarkastus- ja kirjanpitolaki
- Balanced and Reasonable: A discussion paper on the provision of positive assurance on management commentary (April 2013 ICAS © 2013 ISBN 978-1-904574-97-2)
- Consultation Paper, Considerations of materiality in financial reporting (European Securities and Markets Authority, 9 November 2011 ESMA/2011/373)
- Factors Affecting Auditors’ Assessments of Planning Materiality (Auditing: A Journal of Practice & Theory, Vol.2 No.2 September 2003)
- Materiality (auditing), Wikipedia.org
- Theory of Auditing (Schandl, Charles W., Scholars Book Co. 1978, ISBN 0-914348-23-X)
- Materiality (Leslie, Donald A., CICA 1988, ISBN 0-88800-130-4)
- Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements, 2012 Edition Volume 1 (International Auditing and Assurance Standards Board IAASB: ISBN: 978-1-60815-122-6)
- Guide to Review Engagements (Small and Medium Practices Committee, IFAC, December 2013, ISBN 978-1-60815-164-6)

KHT **Kari Lydmanilla** on kolmen vuosikymmenen kokemus koti- ja ulkomaisten yhtiöiden, säätiöiden ja yhdistysten tilintarkastuksesta.

Palstan toimitti Castrén & Snellmanin asiantuntija, Associate **Jenni Parviainen**.

Vuodenvaihteessa 2013–2014 julkaistuja Verohallinnon ohjeita

Verohallinnon vuodenvaihteessa julkaisemat ohjeet liittyvät mm. tuloverotukseen, arvonlisäverotukseen sekä perintö- ja lahjaverotukseen.

Tuloverotus

- Verohallinnon yhtenäistämishojeet vuodelta 2013 toimitettavaa verotusta varten (13.1.2014)
- Työnantajan kustantaman koulutuksen verotus (20.12.2013)
- Luontoisedut verotuksessa (9.12.2013)
- Taselainaus elinkeinotoiminnassa (17.12.2013)
- Laki eräiden asuntojen vuokraustoimintaa harjoittavien osakeyhtiöiden veronhuojennuksesta (11.12.2013)

Arvonlisäverotus

- Arvonlisäveron palauttaminen suomalaiselle elinkeinonharjoittajalle muista EU-maista (30.12.2013)
- Terveys- ja sairaanhoidon arvonlisäverotus (20.12.2013)
- Työvoimakoulutuksen arvonlisäverotus (13.12.2013)

Perintö- ja lahjaverotus

- Varojen arvostamista perintö- ja lahjaverotuksessa koskevan Verohallinnon ohjeen päivittäminen (11.12.2013)

Verotusmenettely

- Sivullisilmoittajan laiminlyöntimaksu 2013 (20.12.2013)
- Ne bis in idem -periaate ja verotus: samasta asiasta ei voi rangaista kahteen kertaan (3.12.2013)

Tulossa

- Verohallinto laatii parhaillaan ohjetta Korkovähennysoikeuden rajoitukset elinkeinotulolähteestä. Ohje tulee käsittelemään 1.1.2013 voimaan tullutta ja ensimmäisen keran vuodelta 2014 toimitettavassa verotuksessa sovellettavaa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 a §:ää ja sen tulkintaa.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja

Viimeaikaiset korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut koskevat mm. tuloverotusta ja arvonlisäverotusta.

Tuloverotus

- KHO:2014:8
Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu konsernilainan alaskirjauksen vähennyskelpoisuudesta
- KHO:2014:6 - KHO:2014:5 - KHO:2014:4
Kolme korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisua työntekijälle lahjoitettujen osakkeiden verotuksesta
- KHO:2013:200
Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu säätiön toiminnan tulolajista ja säätiön yleishyödyllisyydestä
- KHO:2013:195
Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu henkilön ulkomailla sijaitsevan omaisuuden luovutuksesta syntyneen tappion vähennyskelpoisuudesta Suomen verotuksessa
- KHO:2013:178
Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu keskinäisen kiinteistöyhtiön tappioiden vähentämisestä omistajanvaihdoksen jälkeen

Arvonlisäverotus

- KHO 31.12.2013/4119
Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu lehtien arvonlisäverotuksesta
- KHO:2013:194
Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu arvonlisäveron palautukseen oikeutetun antaman kuittaussitoumuksen käyttämisestä
- KHO 10.12.2013/3862
Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu koulutuspalvelu- ja tarjoavan säätiön velvollisuudesta suorittaa oman käytön arvonlisäveroa kiinteistön hallintapalveluista

Muut

- KHO:2013:191
Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu tilaajan selvitysvelvollisuudesta

KUVA: MWP/photostock

MYÖS VEROTUKSEN JALANJÄLJISSÄ

Tuoretta tietoa laskentatoimen ja verotuksen rajapinnasta. Yhtiöoikeuden ja yritysverotuksen solmukohtia unohtamatta.

Pitää ajanhermolla säädöskentän tulkinta-, soveltamis- ja pulmatilanteista.

Tuo myös laajempaa näkökulmaa verodebattiin.

Integroitu raportointi

– uusia mahdollisuuksia yritysten raportoinnin kehittämiseen

Integroitu raportointi ja uusi viitekehys ovat merkittävä askel vapaaehtoisuuteen perustuvassa yritysten raportoinnin kehittämisessä.

MAJ-LIS STEINER

KUVA: MVphotostock

INTERNATIONAL Integrated Reporting Council, IIRC, julkaisi 9.12.2013 kansainvälisen integroidun raportoinnin viitekehyksen (The International <IR> Framework). Integroitu raportti on yrityksille ja muille organisaatioille uusi väline kertoa kyvystään tuottaa arvoa. Tavoitteena on parantaa raportoidun tiedon laatua ja relevanttiutta erityisesti sijoituspäätösten kannalta.

Tietojen kokonaisuus sirpaloitunut tietomäärän kasvun myötä

International Integrated Reporting Councilin mukaan tilinpäätösraportointi ei nykymuodossaan riittävällä tavalla vastaa erityisesti sijoittajien tiedon tarpeisiin. Yritysten markkina-arvosta vain murto-osa selittyy aineellisella omaisuudella ja rahavaroilla valtaosan arvosta selittyessä muilla tekijöillä.

Toisaalta saatavilla olevan tiedon määrä ja eri julkaisujen laajuus ovat kasvaneet huomasti. Tietojen kokonaisuus ei kuitenkaan hahmotu riittäväällä tavalla, vaan se jää sirpaleiseksi. Perinteisen taloudellisen informaation ja tilinpäätösraportoinnin lisäksi kavaan myös muuta kuin taloudellista tietoa kuten ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallinnointitapaan (ESG) liittyviä tietoja.

Uusi viitekehys on periaatepohjainen, se ei sisällä yksityiskohtaisia velvoitteita eikä esimerkiksi ohjeistoa siitä, mitä yksittäisiä tietoja tai indikaattoreita integroidussa raportissa tulisi esittää tai miten nämä tiedot tulisi koota. Viitekehys sisältää tietyt perusvaatimukset, joita on sovellettava, jotta integroidun raportin voidaan todeta olevan viitekehyksen mukaan laadittu (in accordance with the Framework).

Viitekehys on kirjoitettu erityisesti yksityissektoria ja yrityksiä silmällä pitäen, mutta sitä voidaan soveltaa myös julkisella sektorilla ja voittoa tavoittelemattomissa organisaatioissa.

Keskeiset termit

International Integrated Reporting Councilin mukaan integroitu rapor-

IIRC ja viitekehyksen valmistelu

International Integrated Reporting Council on kansainvälinen organisaatio ja sen toimintaan osallistuu regulaattoreita, sijoittajia, elinkeinon elämän järjestöjä, hallitustenvälisiä organisaatioita, standardien laatijoita, tilintarkastajien ammattikunnan edustajia sekä kansalaisyhteiskunnan ja tiedemaailman edustajia. Esimerkkeinä mainittakoon A4S, FASB, GRI, IASB, IFAC, IOSCO, UN PRI, World Bank ja WWF.

Järjestön perustivat A4S, GRI ja IFAC vuonna 2010. Walesin prinssi Charlesin perustama A4S (The Prince's Accounting for Sustainability Project) toimii yleisesti kestävä kehityksen edistämiseksi, Global Reporting Initiative eli GRI kehittää erityisesti vastuullisuusraportointia ja IFAC eli the International Federation of Accountants, on tilintarkastusalan kansainvälinen organisaatio.

Viitekehyksen taustalla on mittava valmistelu, muun muassa keskustelupaperi vuonna 2011 ja viitekehyksen prototyyppi vuonna 2012. "Consultation Draft of the International <IR> Framework" julkaistiin huhtikuussa 2013, ja konsultaatiokierros tuotti 359 lausuntoa eri puolilta maailmaa eri sidosryhmien antamina.

ointi (Integrated Reporting, <IR>) on integroituun ajatteluun (Integrated Thinking) pohjautuva prosessi, jonka tuloksena organisaatio laatii säännöllisesti integroidun raportin (integrated report) arvon luomisesta ja sen keskeisistä elementeistä.

Integroidussa ajattelussa organisaatiot kiinnittävät aktiivisesti huomiota niihin pääomiin, joita organisaatio arvoa luodessaan hyödyntää toiminnassaan ja eri toimintayksiköissään tai joihin se toiminnallaan vaikuttaa.

Integroitu raportti on tiivis selonteko siitä, miten organisaation strategia, hallinnointi, tulokset ja näkyvät ulkoiset toimintaympäristö huomioon ottaen luovat arvoa lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Millainen integroitu raportti on?

Integroitu raportti tuottaa tietoa niistä resursseista ja suhteista, joita organisaatio käyttää ja joihin se toiminnallaan vaikuttaa (viitekehyksessä pääomat, "the capitals"). Pääomat ovat arvokertymiä, jotka kasvavat, vähenevät tai muuntuvat organisaation vaikutuksesta.

Viitekehyksessä mainittuja pääomia ovat muun muassa rahallinen pääoma, valmistettu pääoma, sosiaalinen ja suhdet pääoma sekä luonnon pääoma. Integroidussa raportissa kuvataan organisaation ja sen ulkoisen toimintaympäristön sekä pääomien välistä vuorovaikutusta arvon luomisen näkökulmasta.

Odotuksena on, että arvon luomista kuvataan kvantitatiivisella ja kvalitatiivi-

Integroitu ajattelu

Integroitu raportointi

Integroitu raportti

OHJAAVAT PERIAATTEET	SISÄLTÖELEMENTIT
Strateginen fokus ja tulevaisuuteen suuntautuminen Kuvataan organisaation strategia ja se, miten strategia liittyy organisaation kykyyn luoda arvoa, organisaation käyttämiin pääomiin ja vaikutuksiin niihin. Tiedon yhdistettävyyys Annetaan holistinen kuva organisaation arvonluomiskykyyn vaikuttavista tekijöistä. Sidosryhmäsuhteet Kuvataan organisaation ja sen keskeisten sidosryhmien välisten suhteiden luonne ja laatu mukaan lukien se, miten organisaatio pyrkii ymmärtämään ja ottamaan huomioon sekä vastaamaan sidosryhmien tarpeisiin ja odotuksiin. Olellisuus Esitetään tietoja, jotka olennaisesti vaikuttavat organisaation kykyyn luoda arvoa. Tiiviys Integroitu raportti on tiivis. Luotettavuus ja täydellisyys Raporttiin sisällytään kaikki olennaiset asiat, sekä myönteiset että kielteiset, tasapainoisella tavalla esitettynä ja ilman olennaisia virheitä. Johdonmukaisuus ja vertailukelpoisuus Tieto esitetään johdonmukaisella tavalla kaudesta toiseen ja siten, että vertailu toisiin organisaatioihin on mahdollista sopivalla tasolla.	Organisaation yleiskatsaus ja ulkoinen toimintaympäristö. Mitä organisaatio tekee ja missä olosuhteissa se toimii? Hallinnointi Miten hallinnointirakenne tukee organisaation kykyä luoda arvoa? Liiketoimintamalli. Mikä on organisaation liiketoimintamalli? Riskit ja mahdollisuudet Mitä ovat ne erityiset riskit ja mahdollisuudet, jotka vaikuttavat organisaation kykyyn luoda arvoa ja miten niitä käsitellään? Strategia ja resurssien kohdentaminen Mihin organisaatio haluaa päästä ja miten? Tulokset Missä määrin organisaatio on saavuttanut strategiset tavoitteensa kuluneella kaudella ja mitkä ovat olleet sen toiminnan vaikutukset eri pääomiin? Tulevaisuuden näkymät Mitä haasteita ja epävarmuuksia organisaatio todennäköisesti kohtaa strategiaa toteuttaessaan, ja mitkä ovat niiden mahdolliset vaikutukset liiketoimintamalliin ja tulevaan suorituskykyyn? Laatimis- ja esittämisperusteet Miten organisaatio päättää integroituun raporttiin sisällytettävistä tiedoista ja miten nämä tiedot kvantifioidaan tai niitä arvioidaan?

sella informaatiolla. Integroidun raportin tarkoituksena ei kuitenkaan esimerkiksi ole kvantifioida tai rahamääräistä organisaation arvoa tietyllä hetkellä tai sen tuottamaa arvoa tietyn ajanjakson aikana.

Fokuksena erilaisten tietojen välinen yhteys arvon luomisessa

Integroitu raportti voi olla erillinen julkaisu, mutta se voi myös olla osa kokonaisuutta, jolloin sen on oltava selkeästi tästä erotettavissa. Esimerkiksi vuosikertomuksessa ennen tilinpäätöskokonaisuutta oleva osio voisi olla rakennettu integroidun raportin muotoon.

Integroitu raportti ei luonteeltaan ole kokoelma eri julkaisuissa esitetystä informaatiosta (esimerkiksi tilinpäätösinformaatio, yritysraportin tiedot, internet-sivujen sijoittajainformaatio) vaan sen avulla pikemminkin selvennetään erityyppisten tietojen yhteyttä toisiinsa arvon luomisessa.

Ohjaavat peruseriaatteet ja sisältöelementit

Viitekehyksen ohjaavat peruseriaatteet (Guiding Principles) opastavat integroidun raportin sisällön määrittämisessä sekä siinä, miten tiedot esitetään. Viitekehyksen sisältöelementit (Content Ele-

ments) liittyvät keskeisesti toisiinsa, ne eivät ole toisiaan poissulkevia. Sisältöelementit on puettu kysymyksen muotoon. Raportin laadinnassa noudatetaan myös viitekehyksen yleistä raportointiohjeistusta (General Reporting Guidance).

Miten tästä eteenpäin?

International Integrated Reporting Councilin tavoitteena on lisätä tietoisuutta viitekehystä ja laajentaa sen soveltajajoukkoa. Viitekehyksen teksti saattaa vaikuttaa hyvinkin teoreettiselta, mutta ilahduttavaa on, että pilottihankkeen yritysten kokemukset viitekehyksen soveltamisesta ovat olleet myönteisiä.

INTEGROIDUN RAPORTIN LUOTETTAVUUTTA TUKEVAT HYVÄ SISÄINEN VALVONTA, SISÄINEN TARKASTUS JA RIIPPUMATON ULKOINEN VARMENNUS.

Integroitu raportointi ja raportointiviitekehyksen soveltaminen perustuvat tällä hetkellä vapaaehtoisuuteen. Tulevaisuus näyttää, miten viitekehyksen käyttöönotto etenee. Viitekehyksen perusajatus ja lähtökohdat ovat sinänsä hyviä ja kannatettavia: relevantti, tiivis ja laadukas informaatio on hyödyllistä. Myös integroidulla ajattelulla on organisaatioissa tilausta.

Integroitu raportointi tarjoaa mahdollisuuksia ja keinoja esimerkiksi vuosikertomusraportoinnin edelleen kehittämiseen: raportointia on mahdollista järkevöittää, tiivistää ja tehdä siitä entistäkin informatiivisempaa.

Lisävarmuutta raportointiprosessien tilasta

Viitekehyksen linjausten omaksuminen vaikuttaa muun muassa sisäisen valvonnan järjestämiseen organisaatiossa. Sisäistä valvontaa tulisi kehittää siten, että se tukee myös integroitua raportointia koskevien tavoitteiden saavuttamista. Tämä näkemys heijastuu myös sisäistä valvontaa koskevasta uudistetusta COSO 2013 -mallista, jossa raportoinnin kokonaisuus kattaa taloudellisen raportoinnin lisäksi myös muun kuin taloudellisen raportoinnin.

Edellä kerrottu on linjassa myös viitekehyksen ohjaavien peruseriaatteiden, erityisesti luotettavuuden (reliability) kanssa. Integroidun raportin luotettavuutta voidaan parantaa erilaisil-

la keinoilla kuten hyvällä sisäisellä valvonnalla ja raportointiprosesseilla, sisäisellä tarkastuksella ja riippumattomalla ulkopuolisella varmennuksella.

Raportoivan organisaation johdolle varmennus on sisäisten prosessien ohella keino saada lisävarmuutta siitä, että raportointiprosessit toimivat asianmukaisesti ja että päätöksentekoon käytettävä tieto on luotettavaa. Integroidun raportin sisältämien tietojen varmennus on omiaan lisäämään myös raportin ulkoista uskottavuutta. □

Lisätietoja integroidusta raportoinnista ja esimerkkejä viitekehyksen soveltamiskäytännöistä osoitteessa www.theiirc.org.

KHT, KTT **Maj-Lis Steiner** työskentelee PricewaterhouseCoopers Oy:ssä asiantuntijana. Hänen erityisalueitaan ovat mm. vastuullisuustietojen raportointi ja varmennus.

Suomi kannattaa veronkiertoa koskevan sääntelyn yhtenäistämistä

Valtioneuvoston eduskunnalle lähettämässä U-kirjelmässä kannatetaan lähtökohtaisesti EU-komission esittämiä muutoksia ns. emo-tytäryhtiödirektiiviin veronkierron ehkäisemiseksi. Direktiivi säätää jäsenvaltioissa toimivien emoyhtiöiden välistä voitonjako vapautta. EU-komissio lisäsi direktiiviin yleisen veronkiertoa koskevan säännöksen. Komissio myös ehdottaa, että voitonjako emoyhtiön verotuksessa voisi olla verovapaata vain siltä osin kuin se ei ole tytäryhtiön verotuksessa vähennyskelpoinen. Jäsenvaltioille annettaisiin aikaa saattaa direktiivimuutokset kansallisesti voimaan tämän vuoden loppuun mennessä.

http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20140130Veronk/name.jsp

Lakimuutos avaa esim. terveydenhoito- ja koulutuspalvelujen harjoittajille mahdollisuuden tuottaa kevyemmällä verorasituksella tiettyjä verottomassa tai alv:n ulkopuolisessa toiminnassa tarpeellisia palveluita.

EIJA TANNILA, HEIDI JÄÄSKELÄINEN

Yhteenliittymän perustaminen kustannusjako-periaatteella

UUSI yhteenliittymiä koskeva sääntely tuo mukanaan arvonlisäverotonta toimintaa tai arvonlisäverotuksen soveltamisalan ulkopuolista toimintaa harjoittaville toimijoille arvokkaita ja mielenkiintoisia uusia mahdollisuuksia. Yhteenliittymän mahdollisia etuja ja haittoja harkittaessa tulee kuitenkin huomioida myös tuloverotukseen ja siirtohinnoitteluun liittyvät näkökulmat.

Mahdollisuus verovapaiden yhteenliittymien perustamiseen

Eduskunnan hyväksymän lakimuutoksen myötä (HE 108/2013) verotonta toi-

mintaa tai arvonlisäverolain ulkopuolista toimintaa harjoittavilla tahoilla on tämän vuoden alusta lähtien mahdollisuus perustaa yhteenliittymiä, joiden jäsenillensä näiden kustannusosuutta vastaan luovuttamat tietyt palvelut vapautetaan arvonlisäverosta.

Verottomuutta ei sovelleta, jos se olisi omiaan aiheuttamaan kilpailun vääristymistä. Yhteenliittymän kautta jäsenet voivat tuottaa tiettyjä verottomassa tai arvonlisäverolain ulkopuolisessa toiminnassaan tarpeellisia palveluita yhteisesti vastaavalla verorasituksella kuin, jos ne tuottaisivat palvelut kukin itse.

Uusi arvonlisäverolain säännös 60 a §

Lakimuutos toteutettiin lisäämällä arvonlisäverolakiin uusi 60 a §, joka perustuu arvonlisäverodirektiivin 2006/112 artiklaan 132(1)(f). Direktiivin säännöksen mukaan jäsenvaltioiden on vapautettava verosta sellaisten riippumattomien yhteenliittymien, joiden toiminta on vapautettu arvonlisäverosta tai jotka eivät ole toiminnastaan arvonlisäverollisia, jäsenilleen suorittamat palvelut, jotka ovat välittömästi tarpeellisia näiden toiminnalle, jos nämä yhteenliittymät vaativat jäseniltään korvaukseksi ainoastaan kunkin osuu-

den yhteisistä kustannuksista edellyttään, että tällainen vapautus ei ole omiaan johtamaan kilpailun vääristymiseen. Veroa ei suoriteta AVL 6o a §:n 1 momentin mukaan itsenäisen yhteenliittymän harjoittamasta palvelun myynnistä jäsenilleen, jos:

- 1) jäsenet harjoittavat toimintaa, joka ei oikeuta vähennykseen tai ei tapahdu liiketoiminnan muodossa;
- 2) palvelu on välittömästi tarpeellinen jäsenten vähennykseen oikeuttamattomalle tai muussa kuin liiketoiminnan muodossa harjoitettavalle toiminnalle;
- 3) ja vastike palvelusta on kunkin jäsenen osuus yhteisistä kustannuksista.

Säännöksen toisen momentin mukaan yllä mainittua ei kuitenkaan sovelleta, jos verottomuus on omiaan aiheuttamaan kilpailun vääristymistä.

Yhteenliittymä ja sen jäsenet

Hallituksen esityksen 108/2013 mukaan yhteenliittymä on verotuksessa jäsenistään erillinen elinkeinoharjoittaja, jonka oikeudellista muotoa ei ole rajoitettu. Myös arvonlisäverolain säännöksessä puhutaan itsenäisestä yhteenliittymästä. Tällöin yhteenliittymä on jäsenistään erillinen toimija, joka voi olla myös itsenäisesti arvonlisäverovelvollinen, mikäli yhteenliittymällä on myös verollista myyntiä.

Jäsenten oikeudelliselle muodolle ei ole asetettu edellytyksiä, joten esimerkiksi kunta tai yhdistys voi olla yhteenliittymän jäsen. Jäsenenä voi olla myös henkilö, jolla ei ole kotipaikkaa tai kiinteää toimipaikkaa Suomessa. Näin ollen yhteenliittymä on mahdollista perustaa myös rajat ylittäen.

Jäseniä yhteenliittymässä tulee olla vähintään kaksi eikä jäsenten enimmäismäärä ole rajoitettu. Yhteenliittymän jäsenten tulee harjoittaa verotonta eli vähennykseen oikeuttamatonta toimintaa tai muussa kuin liiketoiminnan muodossa tapahtuvaa toimintaa. Tämän lisäksi niillä voi olla myös muuta toimintaa.

Mihin yhteenliittymiä voidaan hyödyntää?

Näin ollen yhteenliittymä voisi olla mahdollista muodostaa esim. kiinteistöliiketoimintaan, terveyden- ja sairaanhoitopalveluja, sosiaalihuoltoa tai koulutuspalveluja tuottaville toimijoille sekä myös rahoitus- ja vakuutusallalle verovelvollisuusryhmän rinnalle tai tilalle. Yhteenliittymän perustamiselle asetetaan vähemmän edellytyksiä kuin verovelvollisuusryhmän muodostamiselle. Yhteenliittymä voisi tulla kysymykseen myös yleishyödyllistä toimintaa harjoittaville tahoille.

Yhteenliittymä antaa pienemmillekin toimijoille, jotka eivät pysty kaikkia palveluja itse sisäisesti tuottamaan,

mahdollisuuden päästä arvonlisäverotuksellisesti samalle viivalle isojen toimijoiden kanssa.

Mitä palveluja voi tuottaa verovapaasti?

Yhteenliittymä voi tuottaa jäsenilleen verottomasti vain sellaisia palveluja, jotka ovat välittömästi tarpeellisia jäsenten verottomalle tai arvonlisäverolain soveltamisalan ulkopuoliselle toiminnalle. Arvonlisäverotuksen neutraalisuusperiaate edellyttää, että edellä mainittua palvelun määritelmää tulkitaisiin suppeasti.

Hallituksen esityksen mukaan toiminnalle välittömästi tarpeellisina pidettäisiin palveluita, jotka ovat välit-

tömästi yhteydessä erityisesti jäsenten verottomaan tai arvonlisäveron soveltamisalan ulkopuolelle jäävään toimintaan ollen välttämättömiä tämän toiminnan kannalta. Verollisia palveluja olisivat edelleen esimerkiksi siivouspalvelut, yleisluonteiset tietotekniset palvelut, laki- ja veroneuvontapalvelut ja muut vastaavat yleispalvelut.

Kannattaisikin selvittää, voivatko joidenkin verottomien alojen erityistarpeisiin käytettävät esim. IT- tai muut palvelut täyttää verottomuuden kriteerit.

Myös erilaiset terveydenhuoltoalan yksiköt voisivat mahdollisesti hyödyntää yhteenliittymän kautta saatavat arvonlisäverohyödyt yhdistämällä verottoman toimintansa kannalta välttämättömiä tietoteknisiä tai muita vastaavia toimintoja. Mahdollisesti myös henkilöstöresursseja voitaisiin yhdistää ja jakaa arvonlisäverottomasti yhteenliittymän kautta.

EU-tuomioistuin linjannut yhteenliittymien verovapautta

Euroopan unionin tuomioistuimen on antanut yhteenliittymien verovapautusta koskevan ratkaisun C-8/01. Siinä todetaan, että vakuutusyhtiöiden yhdessä perustaman yhdistyksen kautta toteutetut moottoriajoneuvojen vahinkotarkastukset voitiin toteuttaa yhteenliittymiä koskevan säännöksen perusteella arvonlisäverottomasti, mikäli ei ole olemassa todellista vaaraa kilpailun vääristymisestä välittömästi tai tulevaisuudessa.

Yhteenliittymiä koskeva verovapautus soveltui siis lähtökohtaisesti arvonlisäverollisiin tarkastuspalveluihin, kun yhteenliittymä tuottaa niitä jäsenilleen hintaan, joka vastaa jäsenen osuutta yhteisistä kustannuksista vahinkotarkastusten ollessa välittömästi tarpeellisia vakuutusyhtiöiden verottomalle vakuustoiminnalle.

Verovapautus on kuitenkin evättävä, jos on olemassa todellinen vaara, että vapautus sinänsä voi välittömästi tai tulevaisuudessa aiheuttaa kilpailun vääristymistä.

Palvelujen omakustannusperusteinen hinnoittelu

Jäsenille tapahtuvien myyntien verottomuuden edellytyksenä on, että vastikkeena palvelun myynnistä peritään vain kunkin jäsenen osuus yhteisistä kustannuksista. Yhteenliittymä ei voi siten sisällyttää jäseniltä perimäänsä määrään voiton osuutta.

Yhteenliittymälle annetaan kuitenkin mahdollisuus sopia tarkoituksenmukaisesta kustannusten jakamisen perusteesta, kunhan kultakin jäseneltä peritty vastike vastaa tämän saamaa hyötyä. Palvelujen verottomuus ei edellytä, että kaikille jäsenille myytäisiin samoja palveluja samanaikaisesti ja saman verran. Verovapaus voi siis soveltua esimerkiksi vain yhdelle tai kahdelle jäsenelle suoritettaviin palveluihin.

Yhteenliittymän toiminta arvonlisäverovelvollisena

Yhteenliittymä voi tuottaa jäsenilleen edellä mainittuja kriteerit täyttäviä palveluja verottomasti ja mikäli sillä ei ole muuta toimintaa, ei se ole toiminnastaan arvonlisäverovelvollinen. Se voi kuitenkin lisäksi tuottaa ja myydä jäsenilleen katteellisesti verollisia palveluja verollisesti. Yhteenliittymällä voi olla myös ulkopuolisia asiakkaita, joille tuotetaan verollisia palveluja, jolloin se on näiltä osin toiminnastaan verovelvollinen ja sen tulee rekisteröityä arvonlisäverovelvolliseksi.

Yhteenliittymän tekemien hankintojen osalta vähennysoikeus määräytyy arvonlisäverolain yleisten vähennysoikeutta koskevien säännösten mukaan. Verottomaan jäsenmyyntiin kohdistuvat hankinnat ulkopuolisilta myyjiltä ovat siten vähennyskelvottomia ja lisäarvo onkin tuotettava mahdollisimman pitkälle yhteenliittymässä, jotta välttytään vähennyskelvottomien hankintojen arvonlisäverorasituksesta.

Yhteenliittymän verolliseen toimintaan kohdistuvat hankinnat ovat vähennyskelvottomia. Yleiskulujen osalta tulee määrittää vähennysoikeutta parhaiten kuvastava jakoperuste.

Kilpailun vääristyminen

Säännökseen sisältyvä kilpailun vääristymistä koskeva momentti rajoittaa verottomuuden soveltamisalaa. Yhteenliittymän tulee suorittaa veroa palvelun myynnistä jäsenilleen, jos verottomuus olisi omiaan aiheuttamaan kilpailun vääristymistä. Hallituksen esityksen mukaan verovapaus ei sovellu, jos on olemassa todellinen vaara vapautuksen välittömästi tai tulevaisuudessa aiheuttamasta kilpailun vääristymisestä. Hallituksen esityksessä todetaan, että tämä tulisi selvittää aina tapauskohtaisesti ja jopa suositellaan varmistamaan asia ennakkoratkaisumenettelyllä.

Euroopan unionin tuomioistuimen yhteenliittymiä koskevan ratkaisun C-8/01 julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa todetaan, että "jos kaikesta verotuksesta tai vapautuksista riippumatta ryhmittymät ovat varmoja jäsenistään koostuvan asiakaskuntansa säilymisestä, ei ole syytä katsoa, että juuri niille myönnetty verovapaus estää riippumattomia toimijoita pääsemästä markkinoille".

Näin ollen, mikäli yhteenliittymän jäsenilleen tuottamat palvelut ovat esim. sellaisia, että niitä ei ole yleisesti markkinoilta ostettavissa, toiminta ei voine aiheuttaa kilpailun vääristymistä. □

HM Eija Tannila ja OTK Heidi Jääskeläinen työskentelevät EY:n veropalveluissa arvonlisäveroasiantuntijoina erikoisalueenaan rahoitus- ja vakuutusalan arvonlisäveroasiat.

Raportointi & hyvä hallinto

BALANSSI

ILMESTYMISAJAT VUONNA 2014

2/2014	22.4.2014
3/2014	16.6.2014
4/2014	19.9.2014
5/2014	27.10.2014
6/2014	19.12.2014

Raportointi & hyvä hallinto

BALANSSI

Lähetä yhteystietojen muutokset, lehden jakelua koskevat tiedustelut ja laskutusta koskevat yhteydenotot sähköpostitse osoitteeseen:

toimitus@balanssilehti.fi

KHT-YHDISTYKSEN JA SISÄISET TARKASTAJAT RY:N JÄSENET

Ilmoita uudet yhteystietosi suoraan yhdistykselle, jonka jäsen olet:

kht@kht.fi
anne-maj.viio@theiia.fi

www.balanssilehti.fi

BALANSSI TILAUS

Kestotilaus alkaen _____

Kestotilaus vuonna 2014 on 125,00 euroa (sis. alv 10 %).
Tilaus sisältää kuusi numeroa.

NIMI _____

OSOITE _____

Laskutus, ellei sama kuin toimitusosoite

NIMI _____

OSOITE _____

/ 2014 ALLEKIRJOITUS

BALANSSI Fredrikinkatu 61 A, 4. krs, 00100 Helsinki • toimitus@balanssilehti.fi, faksi (09) 694 9215, www.balanssilehti.fi

VASTAAN-
OTTAJA
MAKSAA
POSTIMAKSUN

BALANSSI

Tunnus 5007630

00003 VASTAUSLÄHETYS

Tulevaisuuteen ulottuvaa taloushallinnon osaamista

Visma Services on varma kumppani, kun taloushallinto yhä laajemmin suuntautuu automaatioon sähköisessä ympäristössä. Jatkamme nopeaa kasvua, alueellista laajentumista ja sovellusten kehittämistä nykyhetkeä ja tulevaisuutta varten.

Visma taloushallinnon ulkoistamispalveluiden kärjessä

Visma tarjoaa taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon palvelut myös selainpohjaisena pilvipalveluna. Tämä mahdollistaa joustavan työnjaon Visman ja asiakkaan välillä. Asiakas voi näin itsekin osallistua työprosessiin haluamallaan tavalla.

Taloushallinnon ohjausjärjestelmä mahdollistaa uusia tehokkaita toimintatapoja. Automatisoinnista huolimatta palveluiden laatu ja luotettavuus lepää silti jatkossakin Visman tunnetusti ammattitaitoisen henkilöstön varassa.

Visma Services on osa pohjoismaista Visma-konsernia, jossa työskentelee noin 5 000 eri osa-alueiden asiantuntijaa palvelemissa noin 340 000 asiakasta. Suomessa Visma Services työllistää yli 500 taloushallinnon ammattilaista yli 20 paikkakunnalla.

Visman kattavat palvelualueet

- Laskentapalvelut
- Tilitoimistopalvelut
- Palkkahallinnon palvelut
- HR-palvelut
- Johdon ratkaisut ulkoistamiseen
- Kansainväliset taloushallinnon palvelut

Ota yhteyttä, niin kerromme lisää eri palveluratkaisuistamme. Lähetä viesti vsf.myynti@visma.com tai soita 010 756 40

Ammattitaidolla ja vastuulla